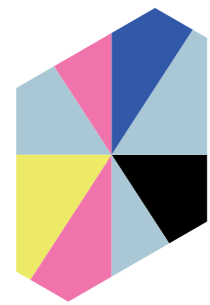


25



HELSINGIN KIRJAMESSUT 23.-26.10.2025

TAPAA KIINNOSTAVIMMAT KIRJAILIJAT,
SEURAA AJANKOHTAISIA KESKUSTELUJA
JA LÖYDÄ PARHAAT MESSUTARJOUKSET.

Pohjoismaiden suurin kirjallisuustapahtuma täyttää
25 vuotta – juhluvuoden teemana on sivistys ja ilo.
Anna ainutlaatuisen tunnelman viedä!

Avoinna: to–la 23.–25.10. klo 10–20, su 26.10. klo 10–18.

Liput edullisemmin ennakoon verkkokaupastamme helsinginkirjamesut.fi/liput

Samalla lipulla: Viini ja Ruoka -tapahtuma

[HELSINGINKIRJAMESSUT.FI](https://helsinginkirjamesut.fi) @HELSINGINKIRJAMESSUT #KIRJAMESSUT

/MESSUKESKUS

25

N:O 3/2025 SUOMEN KÄÄNTÄJIEN JA TULKKIEN LIITTO

Kääntäjä

ÖVERSÄTTAREN

Käännöstieteen
väitöskirjapalkinto 2025
Annamari Korhoselle ja
Jenni Laaksoselle

30 vuotta suomen tulkkausta
Euroopan parlamentissa
Pliniusta suomeksi –
Ikkuna antiikin maailmaan

**Tiedon helmi 2025 -palkittu
Outi Paloposki:**
”Kääntäminen ja tulkkaus eivät
ole hävinneet mihinkään – aiheita
tutkimukseen on myös loputtomiin”

Ihaile kollegaa!

Ensin näytti, että kesää ei tule ollenkaan. Sitten se tuli rytinällä, ja yhtäkkiä ollaan jo syksyssä. Vuosi 2025 on ollut monin tavoin erikoinen, ja hetkittäin tuntuu siltä, että yhteen kuukauteen on mahduttettu kahden tapahtumat. Kaiken hälyn keskellä jokaisen on hyvä miettiä, mikä omassa elämässä antaa levollisuutta, rauhoittaa ja kiinnittää arkeen. On ylitsepursuavan paljon asioita, joille emme yksittäisinä ihmisinä mahda mitään, ja silloin on tärkeintä keskittyä hoitamaan oma tontti kunnialla.

Eri ihmisille on myös varattu eri polut. Kaikkia maailman polkuja ei voi kukaan kulkea, ja joskus saattaa hiipiä mieleen ajatus, että kaverilla tai kollegalla on asiat paremmin, tai että hänen tekemisensä on merkityksellisempää tai tärkeämpää – kateus siis nostaa päätään. Kateus on kamala tauti. Kateellinen ei pysty samaistumaan eikä ihailemaan, eikä siksi myöskään oppimaan toisen antamasta mallista. Hän mieluummin haluaa toiselta tämän saavuttaman hyvän pois. Kardinaalihyve oikeamielisyys on kateuden vastalääke: suo ihmisille heidän onnellisuutensa, ihaile, ota mallia ja tee itse vielä paremmin.

Moni tämän lehden artikkeleista ilahduttaa ja nostaa hymyn huulille. Myös ihailuun on paljon aihetta. Konkari kertovat –sarjassa (s. 20) **Sheryl Hinkkasen** ja **Ari Penttilän** huikatavat urat ja heidän kieli-alan ammattilaisten yhteisön hyväksi tekemänsä työ tulevat näkyväksi. **Aulikki Vuolan** teksti **Plinuksen** suomentamisesta (s. 16) suorastaan tihkuu innostusta kääntämisen mysteerien ratkomi- seen ja rakkautta antiikin aikaa kohtaan. Niin mikro- kuin makrohistoriaa käsittelevien tekstien kääntäminen ja avaaminen suurelle yleisölle on arvokasta työtä, joka auttaa meitä ymmärtämään nykyaikaakin paremmin. Emme koskaan elä ajallisessa tyhjiössä, tulemme aina jostakin.

2025 Kääntäjienpäivän teemana on mikäpä muukaan kuin tekoäly. Kun osallistut, mieti, kuka kollegoista tekee erityisen vaikutuksen ja mitä voisit oppia häneltä. Jaa oppimaasi hyvää eteenpäin, niin se moninkertaistuu. Kahden kuukauden tapahtumat pakattuna yhteen kuukauteen voivat olla myös hengästyttävän hienoja. Tehdään jokainen oma osamme sen eteen.

Runsain mitoin iloa syksyysi!

Kirjoittaja on Suomen kääntäjien ja tulkki-liiton puheenjohtaja. puheenjohtaja@sktl.fi



Suomen kääntäjien ja tulkki-liitto (SKTL) on vuonna 1955 perustettu kääntäjien ja tulkki-liiton aatteellinen etujärjestö. Liiton tavoitteena on mm. edistää laatua ja ammattimaisuutta kääntämisen ja tulkkauksen alalla.

Suomen kääntäjien ja tulkki-liitto
Tekstin talo, Lintulahdenkatu 3, 00530 Helsinki
www.sktl.fi



© Nelli Kvimäki

Beundra din kollega!

Först såg det ut som om det inte skulle bli någon sommar alls. Sedan kom sommaren på riktigt och plötsligt är det redan höst. År 2025 har på många sätt varit speciellt och stundvis känns det som om en månad skulle inrymma två månaders evenemang. Mitt i all uppståndelse är det bra att begrunda vad som ger dig ro i livet, lugnar ner och förankrar dig i vardagen. Just nu översvämmas vi av sådant som vi inte kan göra någonting åt som enskilda individer, och då är det viktigt att koncentrera sig på att sköta sin egen del med heder.

Var och en har egen sin egen väg att gå. Ingen kan gå alla världens vägar och ibland kan man kanske få för sig att en vän eller kollega har det bättre eller gör ett betydelsefullare eller viktigare arbete – det kan väcka avund. Avundsjuka är en otäck sjukdom. Den som är avundsjuk kan inte sätta sig in i eller beundra den andras situation och således inte heller ta lärdom av denna, utan vill hellre omintetgöra den andras framgångar. Kardinaldygden rättfärdighet är motgiftet mot avundsjuka: unna andra deras lycka, beundra, ta lärdom och gör ännu bättre själv.

Många av artiklarna i den här tidningen gläder mig och får mig att le. De väcker också en stor beundran. I serien Konkari kertovat (s. 20) synliggörs **Sheryl Hinkkanens** och **Ari Penttiläs** otroliga yrkeskarriärer och deras arbete för gemenskapen av professionella inom språkbranschen. **Aulikki Vuolas** artikel om översättningen av **Plinius** till finska (s. 16) visar ett uppriktigt intresse för att lösa översättningsmysterier och för kärlek till antiken. Översättningen och öppnandet av texter som behandlar såväl mikro- som makrohistoria för den stora allmänheten är ett värdefullt arbete som även hjälper oss att bättre förstå nutiden. Vi lever aldrig i ett tidsmässigt vacuum, vi hör alltid hemma någonstans.

Temat för Översättardagen 2025 är självklart artificiell intelligens. Delta i dagen och fundera på vem av dina kollegor som gör ett särskilt bra intryck och vad du skulle kunna lära dig av hen. Dela det vidare och kunnandet mångdubblas. Två månaders evenemang packade på en månad kan trots allt ge otroligt fina upplevelser. Låt oss alla dra vårt strå till stacken för att detta ska ske.

Jag önskar er alla en trevlig höst!

Skribenten är ordförande för Finlands översättar- och tolkförbund. puheenjohtaja@sktl.fi

Översättning: Tina Matala-aho



Uusi jäsenetu:

Le Galetas -residenssi Keski-Ranskassa –
käännä, keskity ja inspiroidu!

SKTL:n jäsenille on tarjolla monipuolisia etuja ja palveluja. Uusimpana niistä on mahdollisuus työskennellä alennettuun hintaan Le Galetas'n kirjoittajaresidenssissä Keski-Ranskassa Thiersin kaupungissa.

Lue lisää ja hae mukaan residenssin verkkosivuilla: le-galetas.com/#galetas

Tutustu kaikkiin jäsenetuihimme täällä: sktl.fi/jasenyy/jasenedut

Tässä numerossa mm.:

- S. 4 Anne Tauriainen on aloittanut SKTL:n järjestö- ja viestintäkoordinaattorina
- S. 5 Lokakuussa ylimääräinen Kopiosto-apurahahaku
- S. 6 Uusi johto vahvistaa Tekstin talon tulevaisuutta
- S. 8 Euroopan parlamentissa suomen tulkkausta 30 vuotta
- S. 9 Kopiosto-apurahat haettavissa 15.–30.9.2025
- S. 10 Vuoden 2025 Tiedon helmi -palkittu Outi Paloposki
- S. 13 Käännöstieteen väitöskirjapalkitut 2025
Annamari Korhonen ja Jenni Laaksonen
- S. 16 Pliniusta suomeksi: Ikkuna antiikin maailmaan
- S. 18 Julkishallinnon palsta: Saamenkielisten käännöspalveluiden kilpailuttaminen
- S. 20 Konkari kertovat: Ari Penttilä & Sheryl Hinkkanen
- S. 22 Tekoäly valtaa alaa kirjallisuuden käännöstyössä, mutta pelisäännöt puuttuvat
- S. 24 Tulkkaus Pohjanmaan kaksikielisissä kunnissa
- S. 26 Oikeustulkki toimii tuomarin oikeana kätenä

Kääntäjä-Översättaren 4/25 ilmestyy 7.11.
Aineistopäivä on 4.10.

ISSN 0356-4649

Julkaisija:
Suomen kääntäjien ja tulkki-liitto –
Finlands översättar- och tolkförbund ry

Päätoimittaja:
Sanna Kokkonen
sanna.kokkonen@sktl.fi

Toimitussihteeri:
Maarit Laitinen
maarit.laitinen@sktl.fi

Taitto:
PunaMusta, Sisältö ja suunnittelupalvelut

Ulkoasu:
More Business Services Oy,
www.morebiz24.com

Painopaikka:
PunaMusta Oy
Painos: 2 400 kpl
Ilmestyy 4 kertaa vuodessa.

Toimituskunta:
Juha Eskelinen, Jenni Kavén, Laura Lindén,
Hanna Pippuri, Emma Pitkäsalo ja
Anne Tauriainen.
www.sktl.fi/kaantaja-oversattaren

Tilaukset:
tiedotus@sktl.fi

Ilmoitushinnat:
www.sktl.fi/kaantaja-oversattaren/mediatiedot

Tilaushinta 2025
Muille kuin SKTL:n jäsenille:
58 € / vuosikerta (Suomi), 70 € / vuosikerta (EU-
maat), 75 € / vuosikerta (muut maat)

Kannen kuva:
Vuoden 2025 Tiedon helmi -palkittu
Outi Paloposki.
Kuva: Maarit Laitinen

Kirjoittajan omalla nimellä julkaistuista kirjoituksista vastaa kirjoittaja.

Ilmoitusten sisällöstä vastaa ilmoittaja.

Kuvat © SKTL, jos ei toisin mainittu.

TULEVAT
TAPAHTUMAT

**Kansainvälisen
kääntäjienpäivän
seminaari Turussa
30.9.2025**

**Turun kirjamesut
Logomossa
3.–5.10.2025**

**Suomalais-ruotsalainen
kääntäjäseminaari
Tampereella
30.–31.10.2025**

**Helsingin kirjamesut
Messukeskuksessa
23.–26.10.2025**

**SKTL:n sääntömääräinen
syyskokous
Helsingissä
22.11.2025**

**Tampereen kirjafestarit
Tampere-talossa
29.–30.11.2025**

”Järjestötoiminnan kehittäminen on lähellä sydäntäni”

– Anne Tauriainen on aloittanut SKTL:n järjestö- ja viestintäkoordinaattorina



Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton uutena järjestö- ja viestintäkoordinaattorina on aloittanut **Anne Tauriainen**. Hän vastaa muun muassa jäsenasioista, tapahtumajärjestelyistä ja liiton viestinnän avustavista tehtävistä.

Tauriainen on koulutukseltaan järjestötyöhön erikoistunut yhteisöpedagogi ja filosofian maisteri, joka on opiskellut espanjalaista filologiaa. Hänellä on monipuolinen tausta järjestötyöstä ja kulttuuriviestinnästä sekä vankka kokemus jäsenpalveluista ja tapahtumatuotannosta.

”Olen ollut monessa mukana järjestösektorilla niin työn puolesta kuin vapaaehtoisena, ja järjestötoiminnan kehittäminen on lähellä sydäntäni. Olen opiskellut myös espanjalaista filologiaa ja asuin pitkään Argentiinassa. Tein silloin vähän aikaa sivutoimisesti käännöstyötä ja asioimistulkkausta ja siksi uskon osaavani samaistua käännösosalalla vasta aloittelevien tilanteeseen. Arvostan kovasti alan ammattilaisia ja toivon voivani osaltani tukea heitä jäsenpalveluiden ja liiton tapahtumien ja verkostoitumismahdollisuuksien kautta. Haluaisin myös sujuvoittaa jäsenpalveluprosesseja rekisteriuudistuksen myötä ja otan mielelläni vastaan ehdotuksia ja toiveita tapahtumista ja koulutuksista sekä muutakin palautetta jäseniltä!” Tauriainen sanoo.

Tauriainen aloitti tehtävässään toukokuussa, kun aiempi järjestö- ja viestintäkoordinaattori **Tiina Malinen** siirtyi EU-kääntäjäksi.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton toimistossa jäsenistöä palvelevat toiminnanjohtaja **Jenni Kavén**, viestintäasiantuntija **Maarit Laitinen**, järjestö- ja viestintäkoordinaattori **Anne Tauriainen** sekä osaaikaiset työntekijät juristi **Karola Baran**, taloushallinnon koordinaattori **Karoliina Kähö** ja assistentti **Hanna Pippuri**. Juhlavuoden koordinaattorina toimii **Emma Pitkäsalo**.

Henkilökunnan yhteystiedot ja vastualueet löytyvät osoitteesta sktl.fi/yhteystiedot

Lokakuussa ylimääräinen Kopiosto-apurahahaku

Kopioston tekijäjärjestöt jakavat tänä syksynä apurahoja Arkkitehti-lehden, Helsingin Sanomien, Iltalehden, Karjalaisen, Metsästäjän, Mikrobitin, Suomen Hevosurheilulehden, Suomen Kuvalehden, Suomen Luonnon, TAIDE-lehden ja Tekniikan Maailman tekijöille.

Tämä ylimääräinen apurahahaku järjestetään 6.–24. lokakuuta 2025, ja päätökset apurahoista tehdään marraskuun alkupuolella.

Nyt jaossa oleva ylimääräinen apurahasumma on kertynyt tekijänoikeuskorvauksista, joita näiden lehtien kustantajat ovat maksaneet lehtien digitoinnista ja käytöstä. Apurahoja jaetaan lehtien työsuhteisille ja freelance-tekijöille, esimerkiksi toimittajille, päätoimittajille, valokuvaajille, kuvittajille, kääntäjille ja graafisille suunnittelijoille sekä muille sisältöä tekeville ammattilaisille.

Apurahahaku järjestetään Journalistisen kulttuurin edistämissäätiö JOKESin apurahajärjestelmän (jokes.apurahat.net) kautta. Näihin apurahoihin eivät vaikuta aiemmin Jokesilta tai muilta Kopioston jäsenjärjestöiltä saadut apurahat, eikä näistä aiheudu karenssia tuleviin apurahoihin. Tarkempi hakuilmoitus julkaistaan myöhemmin.

Tämä apurahahaku järjestetään yhteistyössä Aikakauslehtien Päätoimittajien, Grafian, Finlands svenska författareföreningin, Finnfoton, FOT:n, Kuvaston, Kuvittajien, Paikallislehtien Päätoimittajayhdistyksen, Päätoimittajien yhdistyksen, Sarjakuvantekijöiden, Suomen arvostelijain liiton, Suomen journalistiliiton, Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton, Suomen Kirjailijaliiton, Suomen Tiedetoimittajain liiton ja Suomen Tietokirjailijoiden kesken. Kopioston jäsenjärjestöt ovat nimenneet omat edustajansa hoitokuntiin, jotka tekevät päätökset apurahansaajista.



MIKSI LIITTYÄ SÄRÖÖN?

Kirjallisuus- ja kulttuuriyhdistys Särö julkaisee palkittua, huolella toimitettua kulttuurilehteä ja ylläpitää taiteilija- ja tutkijaresidenssiä Saksassa. Särö ry:n jäsenenä (24 € / vuosi)

- » saat 10 euron alennuksen lehden tilauksesta
- » saat vuokrata edullisesti viihtyisää kulttuurisalonki Välitilaa Helsingissä
- » voit hakea työskentelyjaksoa Oder-residenssistä
- » saat alennuksen Stockforsin kirjailijaresidenssistä Pyhtäällä
- » saat ensimmäisten joukossa tietoa Särön tapahtumista ja kirjoittajakoulutuksista
- » pääset mukaan avoimesti ajattelevaan kulttuuriyhteisöön.

Lähetä jäsenhakemus täällä:.....

SAROLEHTI.NET



Kääntäjänpäivä

saapuu Turkuun

30.9.2025!



Tutustu ohjelmaan ja ilmoittaudu osoitteessa kaantajienpaiva.com!

f Kääntäjänpäivä
@kaantajienpaiva

Ilmoittautuminen lähitapahtumaan sulkeutuu 16.9. ja etätapahtumaan 28.9.

Uusi johto vahvistaa Tekstin talon tulevaisuutta – puheenjohtajaksi valittu Vile Blåfield



©Aino Rauhonen

Tekstin talo ry on valinnut uudeksi puheenjohtajakseen Helsingin Kirjamessujen ohjelmajohtaja **Vile Blåfieldin** sekä toiminnanjohtajaksi **Mira Eskelisen**. Vuonna 2023 perustettu kirjallisuusyhteisö jatkaa toimintaansa Helsingissä, Sömäisten Lintulahdessa ja tarjoaa jatkossakin ohjelmaa, työtiloja ja kohtaamispaikan kirjallisuuden ja tekstikulttuurin tekijöille sekä ystäville.

Vile Blåfield valittiin Tekstin talo ry:n puheenjohtajaksi elokuussa pidetyssä yleiskokouksessa. Pitkän uran suomalaisissa uutis- ja aikakausmedioissa toimittajana, toimitusten esihenkilönä, toimituspäällikkönä ja kehityspäällikkönä sekä viestintätoimisto Miltonin ansaitun median asiantuntemuksesta vastaavana johtajana tehnyt Blåfield toimii tällä hetkellä Helsingin Kirjamessujen ohjelmajohtajana ja vapaana toimittajana.

Keväällä julkisuuteen nousseista taloushaasteista huolimatta Tekstin talon tilanne on kohentunut. Järjestö uskoo vakaasti, että haasteista selvitään ja toiminnan edellytykset

ovat turvattavissa. Blåfield korostaa Tekstin talon asemaa ainutlaatuisena kohtaamispaikkana ja sen yhteisön laajuutta. Eskelinen puolestaan painottaa kulttuurin saavutettavuuden ja moniäänisyyden merkitystä.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto on yksi Tekstin talon jäsenistä, ja liiton toimisto sijaitsee talossa. SKTL:n jäsenet pääsevät hyödyntämään talon tarjoamia tiloja ja tapah-tumia, ja liitto osallistuu aktiivisesti yhteisön toimintaan.

Lue koko uutinen Tekstin talon verkkosivuilta: tekstintalo.fi

SKTL:N UUDET JÄSENET

Varsinaiset jäsenet

Pyylampi, Inkeri,
IV, Tampere

Heikkilä, Anna,
IV, Helsinki

Karjalainen, Eerika,
II, Joensuu

Lempinen, Ulla,
I, Turku

Karppinen, Svitlana,
IV, Akaa

Mikkonen, Risto,
I, Helsinki

Pihlanjärvi, Lari,
IV, Urjala

Emde, Veera,
II, Turku

Viljanen, Jenni,
I, Espoo

Tynninen, Laura,
II, Helsinki

Opiskelijajäsenet

Uusivirta, Marianne,
II, III, Joensuu

**Kaappola,
Anna-Kristiina,**
III, Karjaa

Taskinen, Johanna,
II, Turku

Kokko, Antonij,
III, Tampere

Uusi jaosto

**Nyblom Kuorikoski,
Heidi,**

I, Kokkola

Missilä, Anna,
I, Sastamala

Munukka, Pauliina,
III, Helsinki

Tervetuloa jäseniksi! Osa uusista jäsenistä ei antanut lupaa nimensä julkaisemiseen lehdessämme.

Svensk-finskt översättar- seminarium Suomalais- ruotsalainen kääntäjä- seminaari

30.–31.10.2025

TAMMERFORSHUSET
TAMPERE-TALO

#översättarseminariet2025
#kääntäjäseminaari2025

ÖVER-
NÄR
SÄTTAR-
SEMI-
TÄV
NARIET
KÄV

Alustava ohjelma:

Eeva Attila, Oikeusministeriö:
Suomenkielisestä lakikielestä

Mia Falk, Institutet för de inhemska språken,
Pia Hansson-Teirikari och Lena Koski,
Pensionsskyddscentralen: Att bedriva
klarspråksarbete på svenska i Finland

Rosanna Fellman, författare och **Jaana Nikula**,
översättare: Om översättningen av boken
”Det Jakobstad ingen vill ha”

Ronny Holmqvist, Svenska samskolan
i Tammerfors: Att leva på svenska i Tammerfors

Niklas Wenman, EU-kommissionens
representation i Finland: Om AI i EU

Taina Pitkänen, Tampereen yliopisto:
Kieli lääkärin työssä: suomea toisena kielenä
käyttävät lääkärit translatiorisina toimijoina

Jonny Smeds, översättare, Fackterm:
Aktuell arbetsmarknadsterminologi

Henna Leskelä, Kotimaisten kielten keskus ja
Tarja Larsson, Kielen ja kansanperinteen
tutkimuslaitos (Ruotsi): Kielineuvonnan kysymykset
ja vastaukset: Vertaileva kartoitus Kielen ja
kansanperinteen tutkimuslaitoksen ja Kotimaisten
kielten keskuksen suomen kielen neuvonnoista

Minna Levälahti, Hufvudstadsbladet:
Aktuella utredningar, ord och termer inom
mediespråket och Mediespråkskollen

Anmälan är nu öppen, välkommen med!
Ilmoittautuminen on nyt avattu, tervetuloa mukaan!
<https://tapahumat.sktl.fi/kaantajaseminaari>

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto
– Finlands översättar- och tolkförbund
<https://www.sktl.fi/liitto/seminari/kaantajaseminaari/>

Kotimaisten kielten keskus
– Institutet för de inhemska språken
<https://sprakinstitutet.fi/>



Euroopan parlamentin suomen tulkit - entiset ja nykyiset - kohottivat 3.6.2025 Brysselissä juhlamaljan sen kunniaksi, että suomen koppi, eli suomen kielen tulkiosasto Euroopan parlamentissa, on ollut äänessä 30 vuotta.

Ryhmäkuvassa juhlabuffettiin Atelier-ravintolaan saapuneet kolmisenkymmentä kollegaa.

Euroopan parlamentissa suomen tulkkausta 30 vuotta

Suomen liittyminen Euroopan unioniin vuonna 1995 moninkertaisti tulkkien kysynnän sekä pakotti luomaan ja kehittämään tulkkausalan koulutusta. Samalla tulkin ammatin näkyvyys parani ja arvostus nousi.

Euroopan unionilla on 24 virallista kieltä, ja sen toimielimissä noudatetaan ”hallitun täydellisen monikielisuuden” periaatetta, mikä tarkoittaa, että jokaisella sen jäsenellä on oikeus käyttää valitsemaansa virallista kieltä. Tulkit ovatkin keskeisessä asemassa päätöksentekoprosesseissa sekä avoimuuden ja saavutettavuuden turvaamisessa, ja virallisia kieliyhdistelmiä on huikeat 552.



© European Union

Euroopan parlamentin tulkkauspalvelu on yksi maailman suurimmista, ja siinä työskentelee tällä hetkellä noin 275 virkamiestulkkiä sekä toimielinten hyväksymiä soti- mustulkkia. Tulkkausten aihepiirit vaihtelevat suuresti, ja parlamentin jäsenten lisäksi tulkataan myös eri alojen asiantuntijoita ja muita vierailijoita. Tulkkaustilanteita on monisatapäisistä 24 kielen täysistunnoista aina kahden-keskisiin neuvotteluihin asti.

Virallisten kielten lisäksi käytetään usein ehdokasmaiden kieliä ja esimerkiksi kiinaa, arabiaa, japania ja venäjää. Joissakin tilanteissa suora tulkkaus ei ole mahdollista, vaan käytetään pivot-, eli rele-tulkkausta, jossa tulkit tulkkaa vähän puhutusta kielestä yleisemmin osattuun kieleen ja toiset tulkit tulkkaavat tulkkeen pohjalta.

Normaalissa konferenssitulkkaustilanteessa tulkit tulkkaa aina passiivikielestään, eli B-kielestä, aktiivikieleensä, eli A-kieleensä päin. Hieman yleistäen simultaanitulkki siis kuuntelee vierasta kieltä ja puhuu samalla äidinkieltään. Jotkut harvinaisempien kielten tulkit tekevät myös retour-tulkkausta eli tulkkaavat tarvittaessa myös aktiivikielestään passiivikieleen päin.

Euroopan parlamentin virallisten toimipaikkojen koussaleissa on ISO-normien mukaiset tulkkauskopit.

Simultaanitulkkauksena suoritettujen konferenssitulkkausten ohella tarjotaan myös konsekutiivi- ja kuiskaustulkkausta, kannettavan laitteiston avulla tehtävää tulkkausta sekä etätulkkausta tiloista, joihin tulkkauskoppeja ei ole

mahdollista rakentaa. Tällöinkin tulkeilla on näyttöjärjestelmän avulla täysi näkyvyys saliin. Parlamentin jäsenille tarjotaan tulkkaus myös kaikkialle maailmaan suuntautuvilla virallisilla matkoilla, ja vaalitarkkailuvaltuuskuntien tulkkaus kuuluu Euroopan parlamentin tulkkien tehtäviin.

Tulkeilta edellytetään laajoja konferenssitulkkausten korkeakouluopintoja tai työkokemusta vähintään sadalta työpäivältä kansainvälisenä konferenssitulkkinä, mikäli korkeakoulututkinto on joltakin muulta alalta. Lisäksi jokaisen hakijan tulee suorittaa akkreditoitintekoe. Hyväksytyt akkreditoitintekoeen suorittanut hakija kirjataan tietokantaan, josta EU:n eri elimet voivat rekrytoida tulkkia tarpeidensa mukaan.

Euroopan parlamentin suomen tulkkitiimissä on tällä hetkellä 9 virkasuhteessa olevaa tulkkiä ja 35 ACI-tulkkiä (Auxiliary Conference Interpreters) eli akkreditoitua freelance-tulkkiä, joita rekrytoidaan tarvittaessa lisää vuoden aikana.

Jutun on Euroopan parlamentin verkkosivujen pohjalta koonnut Hanna Pippuri.

Kirjoittaja on SKTL:n assistentti.

Kopiosto-apurahat haettavissa 15.–30.9.2025

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton hallitus julistaa haettavaksi Kopiosto-apurahat. Apurahoja voivat hakea käännös- ja tulkkausalan ammattilaiset. Apurahat rahoitetaan kopioinnista maksetuilla tekijänoikeuskorvauksilla.

Apurahoja voi hakea muun muassa ammattikirjallisuuteen, IT-hankintoihin, opintomatkaan, kotimaisiin ja ulkomaisiin konferensseihin, seminaareihin tai koulutuksiin sekä muihin ammattitaitoa edistäviin tarkoituksiin. Katso tarkemmat hakuohjeet ja -ehdot hakuilmoituksesta verkkosivuiltamme osoitteesta

sktl.fi/kopiosto-hakuilmoitus.

Jaossa on

- henkilökohtaisia **kohdeapurahoja**
- henkilökohtaisia **konferenssi- ja koulutusapurahoja**
- **projektiapurahoja.**

Kohdeapurahaa voivat hakea kaikki, jotka ovat kääntäneet tekijänoikeuslaissa tarkoitettua suojattua aineistoa eli

- kirjallisuutta (kauno-, tieto- tai oppikirjallisuutta)
- artikkeleita sanoma- tai aikakauslehdille tai
- muuta painettuna tai sähköisesti julkaistua asiatekstiä.

Vuodessa voi saada yhteensä enintään 2 000 euroa kohdeapurahaa. Kohdeapurahaa eivät voi saada sellaiset hakijat, jotka eivät tuota edellä tarkennettua kopioitavaa materiaalia.

Konferenssi- ja koulutusapurahaa voivat hakea kaikki käännös- ja tulkkausalan ammattilaiset. Koulutusapurahaa ei myönnetä koulutukseen, johon hakijan on mahdollista saada opinto- tai aikuiskoulutustukea. Vuodessa voi saada yhteensä enintään 2 000 euroa konferenssi- ja koulutusapurahaa.

Hakijat, jotka tuottavat kopioitavaa materiaalia, voivat saada vuodessa sekä konferenssi- ja koulutusapurahaa että kohdeapurahaa.

Projektiapurahaa voivat hakea yksityishenkilöiden lisäksi myös organisaatiot tai työryhmät.

Apurahapäätökset tekee liiton hallitus Kopiosto-työryhmän ehdotuksen perusteella. Apurahan myöntäminen on harkinnanvaraista.

Hakemus on toimitettava hakuajana **15.–30.9.2025**, viimeistään 30.9.2025 **kello 18.00** sähköisen apurahajärjestelmän kautta osoitteessa **sktl.apurahat.net.**

Hakuilmoitus löytyy SKTL:n verkkosivuilta osoitteesta **sktl.fi/kopiosto-hakuilmoitus.** Hakuohjeet löytyvät SKTL:n verkkosivuilta osoitteesta **sktl.fi/kopiosto-hakuohjeet.** Erilaisia apurahoja haetaan erillisillä lomakkeilla apurahajärjestelmässä. Hakemukseen on liitettävä CV. Apurahan käytöstä **on annettava selvitys kuitteineen** vuoden kuluessa apurahan myöntämisestä.

Olethan antanut SKTL:lle jo Kopiosto-valtakirjan?

Valtakirjasta löydät lisätietoa täältä: **sktl.fi/kopiosto-valtakirja**

Aika matka!

Pieni aikamatka Tiedon helmi -palkitun Outi Paloposken elämäntyöhön

Turun yliopiston professori emerita **Outi Paloposki** palkittiin vuoden 2025 Tiedon helmi -tunnustuspalkinnolla elämäntyöstään suomalaisen käännöstieteen kehittämisessä sekä aktiivisesta roolistaan käännöstutkijoiden yhteisön rakentajana. Palkinto luovutettiin SKTL:n 70-vuotisjuhlassa 12. huhtikuuta.

Outi Paloposki jäi eläkkeelle vuonna 2024, mutta jatkaa edelleen tutkijana ja ohjaajana. Erityisen ansioitunut hän on suomalaisen käännöshistorian tutkijana: Paloposki on tutkinut muun muassa kääntäjien toimijuutta, paratekstejä, uudelleenkäännöksiä sekä suomalaisen käännöskulttuurin syntyä arkistoaineistojen kautta. Paloposki on myös ollut toimittamassa suomalaisen käännöstutkimuksen keskeisiä teoksia, kuten kaksi osaa sisältävää *Suomennoskirjallisuuden historiaa* sekä *Suomennetun tietokirjallisuuden historiaa*. Yliopistonlehtori **Turo Rautaoja** esitti entiselle ohjaajalleen tämän uraa valottavia kysymyksiä.



Outi Paloposki

Onnittelut palkinnosta! Olet tehnyt mittavan uran suomalaisen käännöstieteen piirissä ja toiminut kääntäjänä itsekin. Mikä sai sinut alun perin kiinnostumaan kääntämisestä ja erityisesti sen historiasta?

Kiitos! Kääntämisestä kiinnostuin, kun se tuntui olevan jotenkin niin ”käteen sopivaa” toimintaa, jossa sai pohtia monenlaisia asioita ja haasteita, ja viihdyin Turun kieli-instituutissa suurelmoisesti. Nykyhetken arkistotutkimustani ajatellen on mielenkiintoista, että muistaakseni ihan ensimmäinen ”oikea” käännökseni oli silloisen Turun maakunta-arkiston, nykyisen Kansallisarkiston Turun toimipisteen, esite. Samaisessa arkistossa työskentelin sitten viime vuonna kieli-instituutin papereiden kimpussa, kun työstimme kääntäjänkoulutuksen historiikkaa!

Historia puolestaan alkoi kiinnostaa pikkuhiljaa: minulla oli eri vaiheissa yliopisto-opintoja erinomaisia opettajia, mikä herätteli innostusta historiaan. Havannan yliopistossa opiskelin stipendiaattina Latinalaisen Amerikan kirjallisuuden historiaa ja Madridissa Complutense-yliopistossa espanjan kielen ja kirjallisuuden historiaa, ja Lontoossa kuuntelin School of Oriental and African Studiesissa emeritusprofessori **R. H. Robinsin** (1921–2000) kielitieteen historian luennot, jotka olivat tajuntaa räjäyttäviä. Robinsin kunnioitettava asenne niitä ihmisiä kohtaan, jotka joskus aikoinaan pohtivat kieltä ja sen olemusta, oli pysäyttävä. Tämä kaikki sai kiinnostumaan siitä, miten kieleen, kirjallisuuteen ja ihmisten väliseen vuorovaikutukseen liittyviä asioita on hahmotettu vuosisatojen aikana.

Varsinainen kipinä omaan tutkimukseen tuli Tampereen yliopistolla, kun vuonna 1993 kuulin brittitutkija **Susan Bassnettin** vierailuluennon kääntämisen ja kirjallisuuden historiasta. Tuolloin kääntämisen historiaa oli jo jonkin verran tutkittu; Suomessakin oli Jyväskylän yliopistossa ollut suomentamisen historiaa käsitteleviä kesäseminaareja, joiden esitelmät oli julkaistu, ja myös *Raamatun* kääntämistä oli käsitelty



Outi Paloposki ja Viisas hiiri Kansallisarkiston portailla. Jyrki Siukosen vuonna 2000 toteuttama pieni veistos kuuluu Helsingin kulttuuripääkaupunkivuoden Pysähdy ja katso -sarjaan.

sekä fennistiikassa että teologiassa. Kiinnostuin siitä, mikä merkitys kääntämisellä oli 1800-luvun Suomessa. Kirjakielen ja kirjallisuuden luominen suomeksi ei ollut pikku juttu vuonna 1809 tapahtuneen poliittisen murroksen jälkeen, ja samalla prosessi heijasti muuallakin maailmassa tapahtuneita muutoksia kansalliskielten vaiheissa.

Sinut tunnetaan lämpimänä ja aina kannustavana ohjaajana ja kollegana, ja olet mukana monenlaisissa tutkijoiden yhteisöissä (mm. Suomalainen Tiedeakatemia, History and Translation Network). Mistä yhteisöllinen ja kannustava asenteesi kumpuaa?

Kiitos kauniista sanoista! Arjen vuorovaikutuksessa esimerkkiä näytti aikoinaan äitini, joka kohteli kaikkia ihmisiä lämpimästi ja heidän tarpeensa huomioiden; olen iloinen, jos jotain siitä on tarttunut mukaan. Urani varrella olen sitten saanut todella paljon tukea, sekä ohjaajilta että vertais-tukea. Kollegat eri yliopistoissa ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksessa (niin kuin sen nimi vielä silloin kuului) sekä tutkijakoulu Langnetin Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen ryhmä olivat tärkeitä. Tuo KäTu-ryhmäksi kutsuttu yhteisö laajeni sittemmin käsittämään Suomen käännöstieteilijät, ja vuosittainen KäTu-symposiumi tuo edelleen tutkijat, opettajat ja monet kääntäjät ja tulkit yhteen. Siinä yhteisössä on ollut hyvä saada olla, keskustella, suunnitella ja pohdiskella tutkimusta, elämää ja kaikkea muuta siltä väliltä. Myös KäTu-teatterin monet esitykset väitöskaronkoissa ovat olleet riemastuttavia, ja niissä on ollut hauskaa saada olla mukana.

Aimo liuta ideoita, rohkaisuja, rentoutta ja hauskaa yhdessäoloa on myös edesauttanut jaksamista, sekä työpaikoilla että erilaisissa retriiteissä – esimerkiksi Tarton Villa

Tammekannissa, jonne jo yli kymmenen vuoden ajan olemme väitöskirjatutkijoiden kanssa kokoontuneet – ja konferensseissa, joissa on päässyt tapaamaan ulkomaalaisia kollegoita; heistäkin on monista tullut ystäviä.

SKTL:n opettajien ja tutkijoiden jaosto (V jaosto) on antanut kodin tieteelliselle toiminnalle, ja yhteydet kielen- ja kirjallisuudentutkijoihin nekin ovat olleet tärkeitä: ylipäätään sellainen ympäristö, joka on innostunut ja rohkaiseva, on elintärkeä. Omat väitöskirjaohjattavani ovat jatkuva ilon lähde: miten hienoa onkaan saada seurata uusia suuntauksia, tutkimuksen tuulia ja oivalluksia!

Eläköidyt emeritaprofessoriksi noin vuosi sitten, mutta jatkat edelleen tutkimista. Mikä tutkimusaihe kiinnostaa sinua juuri tällä hetkellä?

Arkistot ovat vieneet mukanaan. Pelkästään kääntäjien ja kustantajien välisessä kirjeenvaihdossa nousee jatkuvasti uusia asioita esiin. Historiallinen etnografia mahdollistaa keskustelun kääntäjien kanssa: vaikken voi esittää kysymyksiä menneille kääntäjille, voin kuunnella, mitä he arkistoaineistoissaan sanovat, ja saada vastauksia myös kysymyksiin, joita en olisi osannut kysyäkään. Ajatuksena on myös laatia ryhmäbiografia kääntäjistä arkistoaineistojen valossa ja tarkastella sitä, miten erilaiset käytännöt vaihtelivat ja vakiintuivat. Esimerkkeinä vaikkapa välikielten kautta kääntäminen, kääntäjien välinen yhteistyö, käännösten tarkastaminen, kääntäjän ja kustantajan väliset suhteet – kuten se, miten ja minkälaisin perusteluin kääntäjät ovat 1800- ja 1900-lukujen taitteessa ehdottaneet suomennettavia teoksia, ja itseään niiden suomentajiksi. Ylipäätään kiinnostaa se, miten kääntämisestä puhuttiin.

Lisäksi olen nyt tajunnut myös sen aika itsestään selvän asian, että vaikka 1800-luku toi vähitellen suuren muutoksen Suomen kielioloihin, kääntämisen juuret olivat Ruotsin vallan ajassa. Vaikka suomen kielelle alettiin aika radikaalistikin kääntää monia uusia tekstilajeja ja kirjailijoita, ja sanastoa ja ”kankeaa kieltä” kehitettiin, monet kääntämisen olemukseen liittyvät oletukset ja ajatukset olivat syntyneet kääntäjien päässä heidän luksiensa ruotsinkielisiä käännöksiä ja niitä käsittelevää ruotsin- ja muunkielistä keskustelua. Suomentaminen ja suomeksi kääntäminen olivat sitten omine variaatioineen osa kääntämisen jatkumoa, jossa on aina ollut erilaisia painopisteitä ja tavoitteita.

Tampereella aiemmin vuoden alussa järjestetyssä seminaarissa toinen vastikään eläköitynyt professori, Anthony Pym, esitti raflaavasti, että käännöstiede on tulossa tiensä päähän. Mikä on oma näkemysesi? Mikä on viestisi uusille kääntämisen tutkimisesta kiinnostuneille tutkijoille?

Ehkä Pym tapansa mukaan pikemminkin halusi herätellä kuulijoita pohtimaan asiaa kuin julistaa lopullista totuutta. Tärkeitä tutkimuskysymyksiä on vaikka kuinka paljon: kääntämisen ja tulkauksen tutkimus on erittäin laaja-alaista ja tutkijat nappaavat kiinni uusista kiinnostavista asioista.

Kääntäminen ja tulkkaus eivät ole hävinneet mihinkään, professionaalisesti ja paraprofessionaalisesti, eivätkä niihin vaikuttavat asiatkaan ole vähentyneet. Teknologia ja tekoäly tulevat itsestään selvästi mieleen, mutta myös kääntäjien ja muiden kääntämisessä mukana olevien henkilöiden toimivalta, muuttuvat työolosuhteet, kääntämisen materiaalisuus (miten kirjoitustavat ja -välineet sekä uudet keksinnöt ja teknologiat ovat vaikuttaneet kääntämiseen) – ja myös se, kuka ”saa” kääntää ketä. Kirjallisuuden kieli, uudelleen käännökset, kääntämisen filosofia – aiheita on loputtomiin.

Kallistuisin mieluusti toisen juuri eläköityneen professorin, **Jeremy Mundayn**, kannalle: hän totesi heinäkuussa European Society for Translation Studies -järjestön konferenssissa, että käännöstieteen tulevaisuus on arkistotutkimuksessa. Myöntää täytyy kuitenkin, että elämää on arkistojen ulkopuolellakin!

Haastattelu: Turo Rautaoja

Kirjoittaja on yliopistonlehtori ja Outi Paloposken entinen väitöskirjaohjattava.

Kuvat: Maarit Laitinen

KäTu 2026

Konflikti ja harmonia // Konflikt och harmoni // Conflict and Harmony

Itä-Suomen yliopisto 17.–18.4.2026

XXIII Kääntämisen ja tulkauksen tutkimuksen symposiumi
XXIII Symposiet om forskning i översättning och tolkning
XXIII Symposium on Translation and Interpreting Studies

Vuoden 2026 KäTu-symposiumin teema on *Konflikti ja harmonia*, jolla viitataan käännös- ja tulkkausalan ja -tutkimuksen monenlaisiin törmäyskohtiin sekä niiden ratkomiseen. Luvassa on kaksi plenaarisessiota, työpajoja, sektioesitelmää sekä posteriesittelyjä. Symposiumissa jaetaan myös vuoden 2026 Tiedon helmi -palkinto merkittävistä opetusansioista. Symposiumia edeltävänä torstaina 16.4. järjestetään koulutustapahtuma väitöskirjatutkijoille.

Plenaaripuhujiksi ovat lupautuneet käännöstieteen professori **Stefan Baumgarten** (Grazin yliopisto) ja kulttuurintutkimuksen professori **Tuija Saresma** (Itä-Suomen yliopisto).

Symposiumin ensimmäinen kiertokirje ja tarkempia tietoja on luvassa syksyn aikana, mutta päivämäärä kannattaa laittaa kalenteriin jo nyt: tervetuloa Joensuuhun huhtikuussa 2026!

Lisätiedot: www.katu-symposiumi.com

Yhteydenotot: katu2026@uef.fi

Järjestäjät: Itä-Suomen yliopisto ja Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton opettajien ja tutkijoiden jaosto



Käännöstiede avautuu uusille poluille – vuoden 2025 väitöskirjapalkinto kahdelle tutkijalle

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton myöntämä Käännöstieteen väitöskirjapalkinto jaettiin vuonna 2025 kahdelle ansioituneelle tutkijalle, **Annamari Korhoselle** ja **Jenni Laakoselle**. Korhonen tarkasteli väitöskirjassaan *Translation Revision as Part of Cognitive Translational Collaboration: Creativity under Pressure* kielipalveluyritysten revisointi- eli tarkistustyötä sosiokognitiivisesta näkökulmasta kääntäjän ja revisoijan kognitiivisena, tilanteisesti muovautuvana yhteistyönä. Laaksonen puolestaan käsittelee väitöskirjassaan *Taking Translation into Account* laskentatoimen alan kääntämiskäsityksiä ja -käytänteitä kriittisesti ja esitti niille vaihtoehtoja käännöstieteellisten teorioiden avulla. Molemmat avaavat tutkimuksissaan käännöstieteen mahdollisuuksia rohkeasti ja uudella tavalla. Kääntäjä-lehdelle he kertovat tutkimustensa lähtökohdista ja oivalluksista sekä väitöstyön iloista ja haasteista.

Annamari Korhonen: ”Tutkimuksen tekeminen on hidasta, usein vaivalloista ja kaiken lisäksi täynnä harhareittejä, mutta ihanaa!”

Oli valtavan hienoa saada palkinnon kautta vahvistus sille, että väitöskirjani on onnistunut tavoitteissaan. Tutkijan käsitys oman työnsä ansioista on tunnetusti häilyväinen, joten palkintotoimikunnan perusteluja oli mukava lukea. Erityisesti ilahdutti se, että väitöskirjaa kuvattiin helposti lähestyttävällä tavalla kirjoitetuksi. Juuri sellaista tiedettä haluan tehdä.

Väitöskirjani aiheena on asiatekstikäännösten revisointi eli käännöksen tarkistusvaihe. Päädyin aiheen pariin, koska olin omassa työssäni käännöstoimiston sisäisenä kääntäjänä tehnyt käännösten editointia projekteissa, joissa asiakas halusi, että käännös muokattaisiin vielä tavallistakin huolellisemmin tiettyyn käyttötarkoitukseen sopivaksi. Nuo työtehtävät olivat mukavia ja kiinnostavia, ja halusin tutkia tämäntyyppistä työtä tarkemmin. Varsin pian kävi kuitenkin selväksi, että tieteelliseltä kannalta on todella vaikeaa erotella tällainen editointi muusta tekstin muokkaustyöstä, joten tutkimus ohjautui kohti revisointia yleensä.

Käännösprosessi osana jaettua kognitiota

Näkökulmaksi tuli kääntäjän ja revisoijan yhteistyö ja mitä se tällaisessa kognitiivisesti vaativassa työssä tarkoittaa. Halusin saavuttaa tutkimustuloksia, jotka olisivat relevantteja sekä tieteenalalle että käytännön toimijoille



Annamari Korhonen

– vaikka samalla olen hyvin tietoinen siitä, että monet tuloksistani ovat alalla jo hyvinkin tuttuja asioita. Olen vain pukenut nämä tulokset tieteelliseen muotoon.

Väitöstutkimukseni on osa kognitiivisen käännöstieteen uutta suuntaa, jossa kognitiota ei nähdä vain aivojen sisäisenä asiana vaan laajempaan järjestelmään, jossa työvälineillä ja omalla keholla on suuri merkitys ja jossa mielen sisäisen toiminnan nähdään olevan suoraan sidoksissa ympäristöön. Tätä kognitiokäsitystä kutsutaan jaetuksi tai laajennetuksi kognitioksi (engl. distributed/extended cognition), ja se avaa uuden tavan tehdä käännösprosessitutkimusta.

Alan edelläkävijöitä ovat Wienin yliopiston suomalais-taustainen professori **Hanna Risku** sekä täällä lähempänä kotia Tampereen yliopiston professori **Maija Hirvonen**, jonka kautta olen itse tutustunut aiheeseen.

Revisointi ei ole oikolukua

Käännösten tarkistaminen ei ole vain tarkistamista. Se on käännöstoimintaa, jossa ammattilainen valitsee joustavasti tarkoituksenmukaiset työtavat ja käyttää syvällistä osaamistaan tekstin kehittämiseen. Alalla puhutaan yleisesti oikoluvusta, ja alan oma jargon on toki sallittua. Samalla tulisi kuitenkin tiedostaa, että käännösten revisointi ei ole sama asia kuin oikoluku, vaan paljon monipuolisempi työtehtävä.

Käännöstieteessäkin revisointi jää usein kokonaan huomiotta, ja puhutaan vain kääntämisestä. Tekniikan kehittyessä ja prosessien muuttuessa juuri nyt nopeasti on entistäkin tärkeämpää hahmottaa, mistä kussakin työvaiheessa on kyse ja mikä työn onnistumiselle on olennaista.

Tutkijan arki ja tulevaisuus

Antoisinta oli saada tulla yliopisto- ja tiedeyhteisön jäseneksi. Ensimmäisten julkaisujen ilmestyminen oli tietysti myös erityistä: nähdä oma tekstinsä tieteellisen julkaisun osana. Kaikkeen tietysti tottuu, ja nyt julkaiseminen on jo osa normaalia tutkijan arkea. Edelleen tiedostan selvästi, miten onnekas olen, kun saan olla osa yliopiston inspiroivaa yhteisöä, jonne kotiuduun jo väitöskirjatyön aikana.

Seuraavat vuodet vietän Tampereen yliopistossa Maija Hirvosen johtamassa EU-rahoitteisessa hankkeessa, jossa tutkimme työn tekemisen käytäntöjä kohteenamme henkilöt, jotka vammojen tai toimintarajoitteiden vuoksi käyttävät työssään erilaisia apukeinoja ja erikoistuneita toimintatapoja.

Tutkimustyön lisäksi minulle on tärkeää olla mukana pohtimassa tulevien monikielisen viestinnän ammattilaisten kouluttamista: millaisiin tehtäviin heitä koulutetaan,

millainen osaaminen on tärkeää? Näitä keskusteluja käydään nyt varmasti kaikissa kääntäjiä kouluttavissa yliopistoissa. Ja jotta tekeminen ei lopu kesken, on työn alla lisäksi toinen kirjasuomennokseni.

Yhteisön ja ohjaajien merkitys

Väitöskirjaa tehdään yksin, mutta toisaalta kuitenkin suurella porukalla. Tärkeimpänä opastajana minulla oli **Kaisa Koskinen**, ja ihanassa ohjaustiimissäni olivat mukana myös **Arja Nurmi** ja **Marja Kivilehto**. Voin rehellisesti sanoa, että työstä ei tietenkään olisi tullut mitään ilman heitä. Maija Hirvonen oli neljäs tärkeä tukipilarini ja yhteistyökumppanini, ja nyt hankejohtajan roolissa myös post-doc-vaiheeni luotsi. Lisäksi on tietysti mainittava toiset väitöskirjatutkijat, kukaan ei ymmärrä väitöskirjapolun kiemuroita yhtä hyvin kuin toinen samoissa mutkissa kompasteleva. Tutkimuksen tekeminen on hidasta, usein vaivalloista ja kaiken lisäksi täynnä harhareittejä, mutta ihanaa!

Olen kiitollinen myös kaikille niille tahoille, joilta olen saanut taloudellisen tuen muodossa mahdollisuuden tehdä tätä työtä ja osallistua erilaisiin tapahtumiin. Emil Aaltosen säätiön työskentelyapuraha, väitöskirjatutkijan työsuhte Tampereen yliopistossa sekä SKTL:n Kopiosto-apurahat ovat mahdollistaneet sen, että olen nyt tässä. Suuret kiitokset siis kaikille näille!

Pääset tutustumaan Annamari Korhosen väitöskirjaan *Translation Revision as Part of Cognitive Translational Collaboration: Creativity under Pressure* täällä: trepo.tuni.fi/handle/10024/155068

• • • • •

Jenni Laaksonen: ”Käännöstieteellä on paljon annettavaa muille aloille.”

Ensisijaisesti olen otettu saamastani palkinnosta – ja myös yllätynyt. En olisi välttämättä odottanut, että kauppatieteisiin sijoitettu työ valittaisiin käännöstieteellisten palkinnon saajaksi. Ilahduttavaa, että formaaleja tieteenalarajoja tällä tavalla ylitetään. Samalla tämä merkitsee itselleni sitä, että kauppatieteiden puolella väittelemisestä huolimatta uskallan edelleen ajatella olevani myös käännöstieteilijä.

Käännöstiede haastaa talousajattelua

Väitöskirjani tavoite oli uudistaa laskentatoimen alan tutkimuksen lähestymistapoja kääntämiseen. Laskentatoimessa oli kyllä jonkin verran tutkittu kääntämistä, mutta tutkimus ei juuri lainkaan perustunut käännöstieteen teoriaan ja vilisi ongelmattomina pidettyjä oletuksia esimerkiksi täydestä vastaavuudesta kääntämisen ilmiselvänä päämääränä. Väitöskirjani arvioi kriittisesti aiempaa

laskentatoimen käännöstutkimusta ja ennen kaikkea ehdottaa uusia, teoriaperustaisia tapoja lähestyä aihetta. Sovelsin tätä lähestymistapaa kansainvälisen tilinpäätösraportoinnin ja sen sääntelyn kääntämiseen sekä yritysten tuottaman vastuullisuusraportoinnin käännöksiin.

Teoreettisesti ja metodologisesti liikuin käännöstieteestä katsottuna melko perusasioissa: ekvivalenssiteorioissa, kulttuurisen käänteiden näkökulmissa ja vertailevassa tekstianalyysissä. Näitäkin soveltamalla oli kuitenkin mahdollista tuoda laskentatoimen keskusteluun uusia ajatuksia siitä, miten kääntäminen voidaan nähdä osana sosiaalisen todellisuuden rakentamista ja miten siihenkin väijäämättä liittyvät myös valtakysymykset.

Tutkimus synnyttää uusia kysymyksiä

Väitöskirjan aiheen taustalla on oma taustani: olen alun perin maisteri käännöstieteestä, sittemmin työtilanteen perässä jatkanut laskentatoimen opintoihin ja lopulta päätyneet pohtimaan, miten nämä asiat voisi tutkimuksessa yhdistää. Satuini myös aiheen kannalta onnekaaseen väliin, koska juuri väitöskirjan tutkimussuunnitelman kehityksen aikaan alan arvostetussa julkaisussa (*The Accounting, Auditing & Accountability Journal*) julkaistiin kääntämistä käsittelevä erikoisnumero, jossa toivottiin nimenomaan lisää käännöstieteen hyödyntämistä.

Väitöskirjan tavoite oli ensisijaisesti tuottaa uusia näkökulmia laskentatoimeen, mutta kävi ilmi, että käännöstieteen soveltaminen edellytti melko paljon myös käännöstieteen pohtimista uusista suunnista. Ehkä ensisijaisesti korostaisin, että myös oma väitöskirjani on osoitus siitä, että käännöstieteellä on paljon annettavaa muille aloille – nimenomaan siinä mielessä, että käännöstiede voi haastaa muita aloja ajattelemaan entistä kriittisemmin. Sen ei siis tarvitse ”olla hyödyksi” esimerkiksi liiketoiminnalle, vaikka tämä voisikin olla tyypillinen odotus käännöstieteen merkityksestä kauppatieteille, vaan sen avulla voidaan kiinnittää huomiota esimerkiksi kielelliseen tasa-arvoon tai erikielisiin tapoihin käyttäen diskursiivista valtaa.

Haasteita ja oivalluksia

Haastavinta oli varmaankin opetella kirjoittamaan käännöstieteestä aivan eri alan lukijoille. Samalla tulee kohdattua asioita, joita olen käännösteoriassa pitänyt itsestään selvinä, eli uudelleenajattelua vaaditaan. Antoisimpia ovat oivallukset, joita syntyy, kun joku vaikkapa seminaarissa sattuu ihan uudesta kulmasta kysymään miksi, millä perusteella tai mitä väliä tällä on. Kun vastauksen (lopulta) keksii, tunne on todella palkitseva.

Ennakkoluulotonta yhteistyötä

Aloitin juuri uudessa tutkimuspainotteisessa työtehtävässä Tampereen yliopistossa. Jatkan käännöstieteen ja

laskentatoimen yhdistämistä mutta uudenlaisia näkökulmia etsien. Tällä hetkellä on tämän yhdistelmän myötä käynnissä tutkimusyhteistyötä esimerkiksi eläinoikeuksista ja tilinpäätöksistä sekä nykyistä pluralistisemmasta tutkimusartikkelien julkaisemisesta. Tavoitteeni on olla ennakkoluuloton ja katsoa, mihin kaikkeen maailmaparannukseen käännöstiede taipuukaan, kun sitä yhdistellään uusiin tutkimusasetelmiin. Yleisesti haluaisin vähentää tutkimuksen ihmiskeskeisyyttä ja kohdistaa entistä enemmän huomiota muunlajisiin eläimiin.

Kiitokset ohjaajille, kollegoille ja yhteisölle

Tutkimuksessa parasta on se, ettei sitä tehdä yksin. Haluan aina tilaisuuden tullen kiittää ohjaajiani **Matias Lainetta**, joka luotti kaikkeen tekemiseeni, ja **Kaisa Koskista**, joka tarvittaessa aina vakuutteli, että voin luottaa itseeni myös käännöstieteilijänä. Olen kiitollinen yhteiskunnallisen ja kriittisen laskentatoimen tutkimusryhmästä Tampereen yliopistossa ja laskentatoimen tutkimuskeskuksesta Innsbruckin yliopistossa – ilman näitä työkavereita en olisi osannut ajatella monia niistä ajatuksista, jotka veivät tutkimustani eteenpäin, tai ainakin uuteen suuntaan.

Väitöskirjan loppuvaiheissa ja etenkin nyt väitöksen jälkeen olen ollut kiitollinen yhteistyöhön kansani ryhtyneille ”aidoille ja oikeille” käännöstieteilijöille, jotka ovat tukeneet näkökulmiani ja ennakkoluulottomasti lähteneet mukaan uusiin tieteidenvälisiin tutkimuskokeiluihin – erityiskiitokset **Riku Haapaniemelle**, **Daniela Schlagerille** ja **Juho Suokkaalle**. On ilo saada jatkaa entistä syvällisemmin myös käännöstieteen parissa.

Pääset tutustumaan Jenni Laaksosen väitöskirjaan *Taking Translation into Account* täällä: trepo.tuni.fi/handle/10024/152894

Haastattelu: Maarit Laitinen

Kirjoittaja on SKTL:n viestintäasiantuntija.

KÄÄNNÖSTIETEEN VÄITÖSKIRJAPALKINTO

1 000 euron arvoinen palkinto jaetaan joka toinen vuosi, ja se myönnetään tutkijalle, jolta on kahden edellisen vuoden aikana ilmestynyt ansiokas käännöstieteellinen väitöskirjatutkimus suomalaisessa yliopistossa. Palkinto myönnettiin ensimmäistä kertaa vuonna 2023. Palkinto rahoitetaan tekijänoikeusjärjestö Kopioston SKTL:lle maksamin tekijänoikeuskorvauksin.

Pliniusta suomeksi: Ikkuna antiikin maailmaan

Antiikin kirjallisuuden suomentaminen oli haaveeni jo opiskeluaikana. Erinäisten käänteiden jälkeen olen nyt kymmenisen vuotta saanut paneutua suomentajan työssäni lähes yksinomaan antiikin maailmaan. Edellinen hanke, **Augustuksen** ajan insinööri-arkkitehti **Vitruviuksen** *Arkkitehtuurista*-teoksen suomennos kolmen hengen työryhmätyönä, oli oikea syväasukellus antiikin kulttuuriin ja myös kreikkalaisen kulttuurin välittämiseen roomalaisille. Suomennostyötä hankaloitti Vitruviuksen hämärä ilmaisutapa, joka johtune siitäkin, ettei hän ole aina kunnolla ymmärtänyt kreikkankielisiä lähteitään. Vitruviuksen mainitsemat noin 40 kreikkalaista lähdeettä eivät valitettavasti ole säilyneet, joten hänen paikoin enigmaattista, sanastoa ja rakenteita myöten kreikasta vaikutteita saanutta "insinöörilatinaansa" ei päässyt avaamaan vertaamalla sitä alkutekstiin.

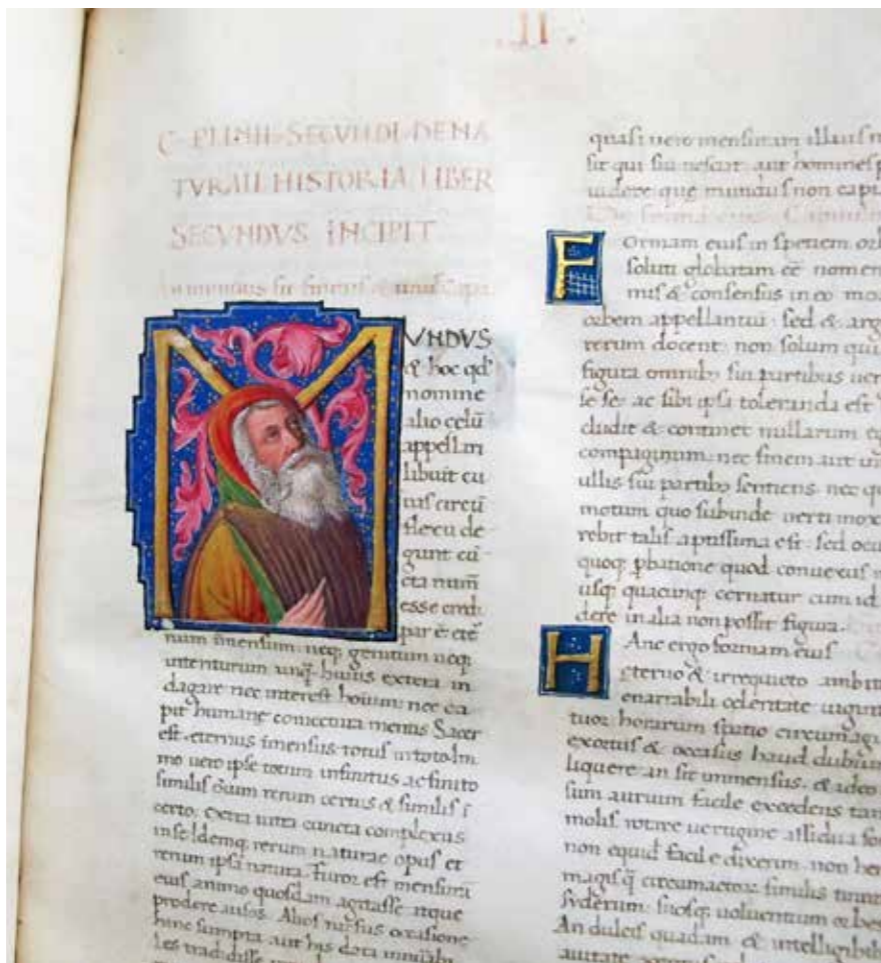
Olenainen osa antiikin kirjallisuuden suomentajan työtä on suomennosta tukevien ja täsmentävien selitysten laatiminen. Laatiessani selityksiä omaan Vitruvius-suomennososuuteeni törmäsin kommentaareissa ja tutkimuskirjallisuudessa toistuvasti **Plinius vanhempaan** (k. 79 jKr.), joka käytti Vitruviusta yhtenä lähteenään laajassa *Naturalis historia* -teoksessaan (*Luonnonhistoria*) ja käsittelee kymmeniä samoja aiheita mutta paljon seikkaperäisemmin.

Mieleissäni alkoi itää ajatus myös Pliniuksen suomentamisesta, ja vuonna 2022 työryhmämme (muut jäsenet **Arto Kivimäki** ja **Sami Jansson**) pääsi Suomen Kulttuurirahaston rahoituksen turvin aloittamaan suomennostyön. Jos Vitruviuksen *Arkkitehtuurista*-teoksen suomentaminen oli syväasukellus antiikin kulttuuriin, voisi Pliniuksen *Naturalis historian* suomentamista luonnehtia vaikka syvänmerensukellukseksi: kaikkiaan 37 kirjaa käsittävässä teoksessa käsitellään laajasti ihmiseen ja luontoon, oikeastaan koko maailmankaikkeuteen liittyviä teemoja.

Antiikin historiasta ja kulttuurista kiinnostuneelle suomentajalle Pliniuksen teksti on aarreaitta herkullisine yksityiskohtineen ja anekdootteineen. Pliniuksen tyyliin kuuluu, että jonkin ns. luonnontieteellisen asian lomassa on luontevasti (ja lukijaa virkistävästi!)

Pliniuksen *Naturalis historian* 2. kirjan alun käsikirjoitus vuodelta 1446 (Biblioteca Malatestiana, Cesena). Salkko, CC BY-SA 3.0, via Wikimedia Commons

tarkkoja kuvauksia tarueläimistä tai siitä, millainen uhriläin kelpaa jumalille tai miten Intiassa astutettiin koiria tiikereillä. Moniin käsitelyihin asioihin löytää helposti lisävalaistusta googlaamalla (esimerkiksi kasvien ja eläinten suomenkieliset ja tieteelliset nimet) tai jopa YouTube-videoista – kotisohvalta käsin onkin tullut perehdyttyä mm. kaneli- ja palsamisadon korjuumenetelmiin ja papyruksen valmistukseen.



Toisin kuin Vitruviuksella, tärkeimmät Pliniuksen käyttämistä kreikkalaislähteistä ovat säilyneet, esimerkiksi **Aleksanteri Suuren** retkikunnan mukana kulkeneen **Theofrastoksen** *Historia plantarum* ja **Aristoteleen** *Historia animalium* (osaksi). Kommentaareissa mainitaan, mitä kreikkalaislähdettä Plinius on missäkin kohdassa käyttänyt, ja suomentaja voi verrata hänen tekstiään alkutekstiin (ja elvyttää kreikan taitojaan). Välillä Plinius on oikonut mutkia tai jopa ymmärtänyt väärin jonkin kohdan, ja suomentaja avaa asiaa selityksessä; plataanista hän kertoo, ettei sitä ollut "muualla Italiassa ja nimenomaan Hispaniassa", mutta lähteenä käytetty **Theofrastos** toteaa plataanin olevan "harvinainen koko Italiassa" – Plinius on siis sekoittanut kreikan feminiinimuotoisen adjektiivin *spania* ("harvinainen") Hispanian maannimeksi.

Roomalaiset rakastivat synonyymien käyttöä, ja Plinius käyttää vaikkapa eläinten kiima-ajasta, tiineysajasta, poikimisesta, jälkeläisistä ym. vaihtelevia ei-spesifejä ilmauksia jopa samassa kappaleessa. Suomentajan on myös punnittava, kuinka tarkkoja termejä käyttää sortumatta anakronismeihin; klassisessa latinassa ei pääsääntöisesti ollut täsmällisiä sanoja esimerkiksi eri eläinten poikasille tai ääntelylle, joten suomentajan on punnittava suomenosratkaisuja tapauskohtaisesti – puhuako lampaan synnyttämisestä vai karitsoimisesta.

Plinius käyttää runsaasti kreikasta latinalaistettuja sanoja kasvien ja eläinten nimissä. Pyrimme jättämään suomennokseen Pliniuksen käyttämät sanat latinankieliseen muotoon ja mainitsemme kreikkalaisen muodon selityksissä. Jos tiedetään varmasti, mikä kasvi tai eläin on kyseessä, käytämme suomennoksessa vain suomenkielistä nimeä. Jos sitä ei tiedetä, jätämme suomennokseen latinankielisen nimen.

Joskus tutkijat ovat esittäneet oletuksen, mikä kasvi tai eläin voisi olla kyseessä, ja tämäkin mainitaan selityksissä: esimerkiksi *comacum*-kanelilaji (kr. *kōmakon*) voisikin olla muskottipuu. Joskus taas jollain nimellä viitattiin antiikin aikana useaan eri kasviin tai lääkeaineeseen, kuten *galbanum* (< kr. *khalbanē*), keltaputkesta saatu kumiharts, ja *panax* (kr. *panaks* tai *panakēs* "kaikkiparantava"). Nykyään *panax* viittaa enimmäkseen rohdoskasvi ginsengiin (*Panax ginseng*). *Cedrus* (kr. *kedros*) taas saattoi tarkoittaa niin katajaa kuin seetriäkin, joten tarkkana saa olla! Sanan jättämistä suomennokseen latinankieliseen asuun voi puoltaa myös lyhyys: *omphacium* (kr. *omfakion* < *omfaks* "raaka viinirypäle") tarkoittaa raaoista oliiveista tai viinirypäleistä valmistettua öljyä, mikä kerrotaan selityksissä. Kuriositeettina mainittakoon, että arvoitukseksi jääneen *malobathrum*-kasvin (kr. *malobathron*) kirjoitusasussa on ns. rikkinäisen puhelimen vaikutusta. Kasviin ilmeisesti Intiassa tutustuneet kreikkalaiset olivat mieltäneet sanskritin *tamalapatram*-nimen *ta*-tavun kreikan määräiseksi artikkeliksi ja jättäneet sen pois nimestä.

Pliniuksen kieli edustaa niin kutsuttua hopealatinaa. Hänen kirjoitustyyliinsä on väliin ensyklopediamaisen luettelevaa, ja tuntuu jopa, että kirjoittajalla on suorastaan kiire ahtaa tekstiinsä mahdollisimman paljon asiaa. Tätä tarkoitusta palvelevat latinan tiiviit rakenteet, kuten lauseenvastikkeet ja ablatiivisijamuodon luova ja runsas käyttö, ja nk. selittävä suomennos on välillä tarpeen. Pliniuksen latinassa on myös varhaisia roomanisia piirteitä, joista osa vaikuttaa myös suomennokseen, kuten jonkinlaisen partitiivin ja jopa epämääräisen artikkelin käyttö. Toisaalta on oltava tarkkana, ettei lue jotain sanaa virheellisesti "romaaniseksi", kuten ilmauksessa *in favis* – tulkitsin sen äkkiseltään italian suuntaan muuttuneiksi pavuiksi (lat. *faba*, it. *fava*), mutta olikin kyse hunajakannoista (*favus*)!

Kuten nykykielissäkin, jo antiikin roomalaisten käyttämässä latinassa oli erilaisia "jargoneita", eli sama sana saattoi tarkoittaa muutenkin monia eri asioita mutta esimerkiksi retoriikassa, juridiikassa, grammatiikassa, rakennustaidossa ja botaniikassa oli vielä omia täsmällisiä merkityksiään. Pliniuksella viimeksi mainittuja edustavat vaikkapa *corpus* (hedelmäliha), *lac* (maitiaisneste), *lignum* (hedelmän kivi), *tunica* (kalvo).

Pliniuksen teoksella on ollut huomattava jälkivaikutus, joka näkyy yhä, eniten ja suorimmin kasvien ja eläinten tieteellisissä nimissä, joissa **Carl von Linné** paljolti hyödynsi Pliniuksen käytäntöjä. Usein nimet on omaksuttu osin tai kokonaan kreikasta; kirahvi on Pliniuksella *camelopardalis* (< kreikan *kamelopardalis*, koska eksoottisessa eläimessä nähtiin sekä kamelia että pantteria), nykyinen tieteellinen nimi Giraffa *camelopardalis*.

Ja vielä loppukevennys! Paatunutkin latinisti-suomentaja oppii joka päivä jotain uutta, kuten että latinan *unio* (*uniō*) tarkoitti klassisessa latinassa suurta yksittäistä helmeä ja sai vasta keskiajan kirkkolatinassa abstraktin merkityksensä ("yhtenäisyys", "unioni"). Homonymisana *unio* (*uniō*) taas tarkoitti erästä sipulilajia, ja siitä juontuu mm. englannin *onion*. Omenaa tarkoittava espanjan *manzana* puolestaan juontuu roomalaisen **Gaius Matiuksen** kehittämän omenalajikkeen monikkomuodosta *mala Matiana*.

Teksti: Aulikki Vuola

Kirjoittaja on toiminut kääntäjänä noin 30 vuotta ja suomentanut muun muassa historian tutkimuksen klassikoita ja antiikin kirjallisuutta.

Pliniuksen Luonnonhistoria-teoksen suomennoksen ensimmäisen julkaistavan niteen on määrä ilmestyä syksyllä 2026 (*Gaudeamus*), ja se käsittää kirjat 7–13. Lukija pääsee tutustumaan mm. ihmisen ominaisuuksiin, maa- ja merieläimiin sekä monenlaisiin eksoottisiin kasveihin ja niiden käyttöön.

Saamenkielisten käännöspalveluiden kilpailuttaminen – haasteita ja ratkaisuja

Valtioneuvoston kanslia huolehtii kaikkien ministeriöiden käännöstarpeista. Käännöksiä tarvitaan vuosittain 80 000–120 000 käännössivua. Näistä saamen kielten käännöksiä on keskimäärin 600 sivua.

Lakisääteistä kääntämistä

Perustuslaissa turvataan saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielilaki (1086/2003) puolestaan sisältää säännökset siitä, milloin on oikeus käyttää saamen kieltä viranomaisen kanssa asioidessa. Oikeus käyttää saamen kieltä on laajempi saamelaisten kotiseutualueella kuin sen ulkopuolella. Saamelaisten kotiseutualue kattaa Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnat sekä Sodankylän kunnan pohjoisosan.

Myös ministeriöissä saamen kielille käännettään saamen kielilain edellyttämiä tekstejä, kuten

- saamelaisia erityisesti koskevia lakeja ja muita säädöksiä, valtiosopimuksia, muita Suomen säädöskokoelmassa julkaistavia asiakirjoja sekä ministeriön määräyskokoelmassa julkaistavia määräyksiä, ohjeita ja päätöksiä
- ministeriöiden valmisteltavia saamelaisten elinkeinoihin saamelaisalueella liittyviä säädösesityksiä (esimerkiksi metsästyks, kalastus ja poronhoito)
- ministeriöiden ilmoituksia, tiedotteita tai lomakkeita täyttöohjeineen, jos ne pääosin koskevat saamelaisia tai saamen kielten käyttöön on muuten erityistä syytä
- ministeriöiden valmisteltavia saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutumiseen vaikuttavia hallinnollisia uudistuksia sekä uudistusten toimeenpanoa (esimerkiksi sosiaali- ja terveystyökalut).

Onko saamenkielisten käännöspalveluiden kilpailuttaminen mahdollista?

Olimme muutama vuosi aikaisemmin selvittäneet saamen kielten kääntäjien tilannetta ja kartoittaneet ylipäätään kääntäjien halukkuutta ja mahdollisuutta osallistua kilpailutuksiin. Saamenkielisten käännöspalveluiden kilpailuttamisessa yhtenä erityispiirteenä pitikin huomioida se, että saamen kielten kääntäjiä on vähän ja suuri osa heistä tekee käännöstöitä vain sivutoimisesti. Tästä haasteesta huolimatta kilpailuttamista päätettiin yrittää.

Kielistä riippumatta käännöspalveluiden kilpailutus alkaa meillä yleensä tarpeiden tarkastelulla. Myös saamen kielten kohdalla analysoimme ensin edellisten vuosien käännösmääriä kielittäin sekä arvioimme tulevia käännöstarpeita ja hankinnan kokonaisarvoa. Tilastojen avulla huomasimme, että koronavuosien vilkkaan tiedotusrumban jälkeen ministeriöiden tarvitsemien saamenkielisten käännösten määrät ovat palanneet aikaisemmalle tasolle.

Kaksi osa-aluetta:

säädöskäännökset ja muut käännökset

Saamen kielilain edellyttämistä käännöksistä suurin osa on viestintää ja muita ajankohtaistekstejä. Säädöskäännösten osuus puolestaan vaihtelee vuosittain.

Koska säädöskääntäminen edellyttää omanlaistaan osaamista ja kokemusta, päädyimme kilpailuttamaan puitejärjestelyn, jossa on kaksi osa-aluetta kullekin saamen kielelle. Osa-alueet ovat säädöskäännökset ja muut käännökset.

Kaisamari Kuhmonen



© Veikka Hirvikkä

Koska saamen kielten kääntäjiä on vähän eikä saamen kielten kääntäjänkoulutusta juurikaan ole, jouduimme miettimään kääntäjiin ja käännösprosessiin liittyviä vähimmäisvaatimuksia tavallista enemmän. Esimerkiksi koulutus- ja kokemusvaatimusten kohdalla piti tasapainotella, jotta vaatimukset eivät olleet liian tiukat, mutta kuitenkin oikeassa suhteessa käännösten vaativuuteen nähden.

Kilpailutusten ainainen haaste: laadun vertailu

Tässäkin kilpailutuksessa päädyimme meillä yleensä käytettyyn painotukseen: hinta 30 % ja laatu 70 %. Vertailtavien laatukriteereiden valinta aiheuttaa usein päänvaivaa. Olemme kokeilleet eri kilpailutuksissa vertailua testikäännösten, kulloisenkin erityisalan käännöskokemuksen, asiakastytyväisyyden sekä laadunvarmistus- ja reklaamaatioprosessin kuvausten perusteella. Välillä olemme käyttäneet useita laatukriteereitä, välillä pelkkiä testikäännöksiä.

Tässä saamenkielisten käännöspalveluiden kilpailutuksessa pallottelimme jälleen eri vaihtoehtojen välillä. Olemme vuosien varrella tehneet paljon yhteistyötä saamelaiskäräjien saamen kielen toimiston kanssa, ja iloksemme toimiston väki lupautui kokeilemaan testikäännösten arviointia. Testikäännösten lisäksi valitsimme vertailtavaksi laatu-kriteeriksi säädöskäännöskokemuksen ja julkishallinnon käännöskokemuksen.

Testikäännöstuskaa

Testikäännösten arviointi on aina työlästä. Saamen kielten kohdalla lisähaastetta arvioinnille ja etenkin arvioinnin perustelemiselle tuo se, että saamen kieliä on normitettu vain vähän. Sähköisiä sanastoja on toki olemassa, mutta läheskään kaikille keskeisillekään perustermeille ei ole normitettuja käännösvastineita. Lisäksi saamen kielten kehitys on nopeaa eivätkä uudissanat ole vielä vakiintuneita. Arvioinnin aikana huomattiin myös, että vuosia sitten muutamissa sanastoissa annetut termisuositukset eivät olleetkaan juurtuneet käyttöön vaan tilalle oli valikoitunut osuvampia ilmaisuja.

Saamen kielen toimiston kieliturvasihteerin **Anne Kirste Aikio** osallistui anonymisoitujen testikäännösten arviointiin ja pohtii näin: ”Saamenkielisten käännösten arviointityöhön on vaikeaa löytää tekijöitä. Monikaan ei ole halukas arvioimaan toisten töitä, koska kieliyhteisö on pieni. Saamen kielten normitus ja kirjakielen kehittäminen etenevät hitaasti, eikä itse asiassa ole selvää linjausta siitä, halutaanko saamen kielten kirjakieltä edistää – pelkona on eri murteiden ja sosiolektisten ilmaisujen katoaminen. Nämä seikat tekevät käännösten arvioinnin haastavaksi, koska lähteitä tai viittauksia voi olla ongelmallista löytää. Jatkoa ajatellen tekstien arviointityö tulisi tehdä jonkinlaisena työryhmänä, ettei se personoidu liikaa. Ennen arviointityötä olisi myös hyvä linjata, miten paljon ymmärrettävyyttä painotetaan.”

Perustietoa saamen kielistä

Suomessa puhutaan kolmea saamen kieltä: inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea. Näistä kolmesta uhanalaisesta kielestä koltansaame on kaikkein uhanalaisin.

Inarinsaamea on perinteisesti puhuttu vain Inarijärven ympäristössä. Inarinsaamen puhujia arvioidaan olevan noin 450.

Koltansaame on yksi Inarin kunnan alueen kolmesta saamen kielestä. Koltansaamen puhujia arvioidaan olevan noin 300.

Pohjoissaamea puhutaan kolmen valtion alueella: Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Puhujia on yhteensä noin 20 000–30 000, eniten Norjassa. Suomessa puhujia on arvioitu olevan noin 2 000.

Vaikka testikäännösten arvioinnissa on omat haasteensa, Anne Kirste Aikion mukaan saamelaiskäräjien näkökulmasta on hyvin kannatettavaa, että saamen kielten käännöksiä arvioidaan. ”Meille tulee välillä saamelaisväestöltä palautetta siitä, että saamenkieliset käännöstekstit ovat vaikealukuisia. Kääntäjät saavat harvoin suoraan palautetta. Saamenkielisten käännösten vaikeaselkoisuus voi merkittävästi vaikuttaa saamelaisten halukkuuteen hankkia tietoa saamen kielellä ja näin osaltaan heikentää kielen elinvoimaa.”

Lopuksi

Jännitimme ehkä tavallista enemmän, miten tarjouskilpailussa käy. Saisimmeko tarjouksia lainkaan, millaiseksi hintataso asettuisi, osuisivatko vähimmäisvaatimukset ja vertailtavat laatukriteerit kohdilleen, miten pystyisimme harmonisoimaan testikäännösten arviointeja, kun emme itse osaa lainkaan saamen kieliä...? Lopulta kävi ihan hyvin, saimme tarjouksia kaikille osa-alueille ja kaikille kielille. Kilpailutuksen lopputuloksena valituiksi tuli neljä käännöspalveluiden toimittajaa.

Teksti: Kaisamari Kuhmonen

Kirjoittaja toimii kielipalveluiden tukiyksikön päällikkönä valtioneuvoston kanslian käännös- ja kielitoimialalla.

Lähteet:

Eriksen, Kati; Arola, Laura; Aikio, Ante (2025): Saamebarometri 2024: Selvitys saamen kielilain piiriin kuuluvien viranomaisten näkemyksistä saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutumisesta. Oikeusministeriön julkaisuja: Selvityksiä ja ohjeita 2025:9. Helsinki. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-186-1>.

Yhdessä kääntäen: Ari Penttilä & Sheryl Hinkkanen

Kääntäjä-lehden Konkarit kertovat -sarjassa ääneen pääsevät pitkän uran tehneet kielialan ammattilaiset. Tällä kertaa esittelyssä on pariskunta, joka pyöritti yhteistä kahden hengen käännöstoimistoa ja työskenteli alalla 1980-luvulta aina eläkeikään asti. **Ari Penttilä** ja **Sheryl Hinkkanen** olivat aktiivijäseniä alan yhdistyksissä ja toimivat muun muassa Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton hallituksessa noin kymmenen vuoden ajan.

Kaksi eri reittiä käännösosalalle

Ari: Olen alun perin kotkalainen, ja satamakaupungissa vieraat kielet ovat aina olleet tärkeitä. Uran valinnastani voikin, ainakin osittain, kiittää kotikaupunkia ja kotkalaisia kieltenopettajia. Ylioppilaskirjoitusten jälkeen hain ja pääsin Kouvolan kieli-instituuttiin syksyllä 1974. Opintoni Kouvossa tähtäsivät alusta saakka kääntäjän ammattiin.

Sheryl: Päädyin kääntäjäksi sattumalta. Kesällä 1969 suomalainen kirjeenvaihtokaverini kävi Yhdysvalloissa. Hän ehdotti, että hakisin opiskelupaikkaa Suomesta. Pääsin Helsingin yliopistoon, tulin Suomeen tammi-kuussa 1970 yhdeksi lukukaudeksi – ja jäin pysyvästi. Puuttuvan suomen kielen taidon vuoksi englantilaisesta filologiasta tuli pääaineeni, vaikkon aikoinaan kääntäjäksi. Vuonna 1978 opiskelukaveri, joka toimi silloisen Suomen Akatemian lääketieteellisen toimikunnan sihteerinä, pyysi minua auttamaan kansainvälisen konferenssin järjestelyissä. Konferenssijulkaisun englanninkieliset osiot kaipasivat kielentarkistusta ja joitain suomenkielisiä tekstejä piti kääntää englanniksi. Tästä urani kääntäjänä alkoi.

Kokemusta virastoista tietokirjoihin

Ari: Olen kääntänyt pääasiassa asiatekstejä suomesta englanniksi. Urani alkoi Säteilyturvakeskuksessa, jossa työrupeama kesti kuusi vuotta. Säteilyturva-alan sanaston lisäksi tässä työssä opin paljon energia-alasta ja valtionhallinnon laitoksista, ja tein jatkossa näille paljon käännöksiä. Tämän lisäksi olen kääntänyt paljon yritysten ja yksityishenkilöiden virallisia asiakirjoja.

Sheryl: Olen urani aikana kääntänyt monenlaisia asiatekstejä sekä neljä tietokirjaa. Käännösuuntani on aina ollut suomesta englanniksi. Lisäksi olen tehnyt paljon englannin kielen tarkistuksia. Urani on jakautunut eri jaksoihin ja kääntämäni tekstityypit ovat vaihdelleet jakson mukaan. Alussa olin kuusi vuotta Työterveyslaitoksen julkaisu- toimiston palveluksessa. Silloin tekstit olivat lähinnä tutkimusartikkeleita laitoksen eri toimialueilta sekä laitoksen viestintään liittyviä tekstejä. Tämän jälkeen olin työssä käännöstoimistossa ja tekstit liittyivät pääasiassa joko matkailuun tai liike-elämään. Kolmas jakso itsenäisenä



Kuva on otettu Marie Selby Botanical Gardens puutarhassa Sarasotassa, Floridassa.

ammattinharjoittajana alkoi sen jälkeen ja jatkui eläkkeelle jäämiseen asti. Tieteellisten tekstien kääntämisen osuus väheni silloin huomattavasti. Tilalle tuli valtionhallintoon, sosiaali- ja terveysalaan sekä ulkoasiainhallintoon liittyviä hallinnollisia ja viestinnällisiä tekstejä.

Yhteinen toimisto – kaksi tarkkaa silmäparia

Sheryl: Minulle tärkeintä oli laadunvarmistus, jonka työskentely samassa työpaikassa mahdollisti. Toisen lukijan panos oli minulle korvaamaton. Ari syntyperäisenä suomen kielen puhujana tarkasti työni vertailemalla englanninkielisen tekstini alkuperäiseen suomenkieliseen tekstiin. Näin varmistui, että ymmärsin lähdetekstin oikein. Toimeksiantojen tekstit olivat usein monimutkaisia ja nopeasti kirjoitettuja, ja siten joskus vaikeaselkoisia. Joskus

kävikin niin, että Ari ja minä ymmärsimme epäselvän tai moniselitteisen lähdetekstin eri tavalla. Silloin asia piti tarkentaa toimeksiantajan kanssa. Arin panos varmisti, että tekemäni käännökset olivat laadukkaita.

Ari: Vastaavasti Sheryl tarkisti aina tekemäni englanninkieliset käännökset. Tämä takasi, että käännösteksti oli idiomaattista ja sujuvaa englantia. Tämän lisäksi meillä oli yhteistyötä kollegoiden kanssa, esimerkiksi Suomen kääntäjäosuuskunnan ja puitesopimusten kautta. Näin pieni kahden hengen käännöstoimisto pystyi pyörittämään myös isoimpia kokonaisuuksia.

”Yhteistyö kollegoiden kanssa mahdollisti myös isojen käännösprojektien hoitamisen kahden hengen toimistossa.”

Järjestötyö toi näköalapaikan ja verkostoja

Ari: Tärkeitä yhteistyötahoja järjestötoiminnassa olivat tekijänoikeusjärjestöt Sanasto ja Kopiosto, silloinen Sanastokeskus TSK (nykyisin Sanastokeskus), Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunta sekä suomalais-ruotsalaisen kääntäjäseminaarin työryhmä. SKTL:n ohella nämä tarjosivat hyvän näköalapaikan alan kysymyksiin, kuten tekijänoikeuksiin ja koulutukseen. Mieleenpainuvimmat tapahtumat olivat kääntäjien, tulkkien ja terminologien maailmanjärjestö FITin maailmankongressi Tampereella 2005, SKTL:n ja FITin 50-vuotisjuhlat sekä seminaarit ja palkintojenjaot, joihin osallistuin liiton puheenjohtajana ja varapuheenjohtajana. Oli tärkeää huomata, kuinka samanlaisten asioiden kanssa kääntäjät ja tulkit painiskelevat sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Kollegoiden kesken on aina ollut helppoa löytää yhteisiä puheenaiheita erilaisista taustoista huolimatta.

Sheryl: Tärkein yhteistyötaho SKTL:n ohella oli FIT, jonka johtolimissä edustin liittoa 2002–2011. Toimin Tampereen maailmankongressin 2005 järjestelytoimikunnan puheenjohtajana, FITin pääsihteerinä 2005–2008 ja Translatio-aikakauslehden päätoimittajana 2008–2011. Tehtävät olivat haastavia mutta palkitsevia. Kotimaassa olin aktiivinen Suomen kääntäjäosuuskunnassa SKO:ssa ja lyhyemmän ajan myös silloisessa Suomen käännöstoimistojen liitossa SKToL:ssa (nykyisin Suomen kielipalveluyritykset SKY). Järjestötoiminta toi uusia ystäviä Suomessa ja maailmalla sekä tärkeän sosiaalisen verkoston yksinäisen käännöstyön vastapainoksi.

Muutokset 1990-luvun laman ja teknologian myötä

Sheryl: 1990-luku oli monella tavalla vedenjakaja. Lama iski alaan syvästi. Moni kääntäjä ja tulkki menetti työpaikkansa, kun isot yritykset menivät konkurssiin tai erottivat in-house-kääntäjänsä ja -tulkkinsa. Tuloksena oli selvä freelance-työn lisääntyminen ja kovempaa kilpailua. Kilpailunrajoituslaki kielsi yhtenäiset hintasuositukset vuonna

1992, ja Suomi liittyi Euroopan unioniin vuoden 1995 alussa. Seurauksena oli paljon EU:hun liittyvää käännettävää ja kokouksia tulkattavaksi, mutta hintasuositusten puuttuessa seurasi myös kova paine mukautua matalampiin eurooppalaisiin hintoihin. Käännösten laskutusperusteissa siirryttiin sanamäärään pohjautuvaan hinnoitteluun, joka oli käytössä muualla, mutta oli suomen kielelle epäedullista.

Teknologian kehitys toi uusia työkaluja, kuten käännösmuistit, ja internetpohjaisia alustoja. Pikkuhiljaa tulivat kilpailutukset ja puitesopimukset. Nämä kaikki vuorostaan tekivät Suomen käännösmarkkinat houkuttelevaksi suurille eurooppalaisille käännöstoimistoille. Tietotekniikka myös mahdollisti uudenlaisia yhteistyömuotoja kotimaassa. Tästä Suomen kääntäjäosuuskunta SKO oli hyvä esimerkki.

Ari: Työ tekijänoikeuksien hyväksi, Sanaston perustaminen ja auktorisoidun kääntäjän tutkinnon perustaminen ovat vaikuttaneet alaan merkittävästi. Tietotekniikan kehitys mahdollisti aikanaan liiton internet-pohjaisen kääntäjä- ja tulkkihakupalvelun, joka edelleen auttaa kollegoiden yhteystietojen hakemisessa ja tuo yhteen toisaalta toimeksiantajat ja toisaalta kääntäjät ja tulkit.

Kääntäjän työn haasteet ennen ja tulevaisuudessa

Ari ja Sheryl: Vankan kielitaidon lisäksi hyvä kääntäjä tarvitsee laajaa yleissivistystä ja osaamiensa kielten ja kulttuurien syvää tuntemusta.

Sheryl: Urani alussa suuri haaste oli kääntäjäkoulutuksen puute. SKTL:n järjestämät koulutustilaisuudet, asiatekstinkääntäjien jaoston kokoukset ja kollegat sekä Kääntäjä-lehdessä julkaistut jutut olivat minulle korvaamattomia opin ja tuen lähteitä.

Ari: Minulle pysyminen tietotekniikan perässä oli suuri haaste. Esimerkiksi käännösmuistin eri ominaisuuksien hyödyntäminen oli joskus haastavaa.

Ari ja Sheryl: Elämme tällä hetkellä uuden kehitysharppauksen kynnyksellä, mutta muutosten ennakoiminen on vaikeaa. Odotamme, että tekoäly tulee jatkossa tarjoamaan sekä uusia mahdollisuuksia että uhkia käännös- ja tulkkauslalle. Tekoälyn kehittyminen luultavasti tuo alalle uusia yhteistyömuotoja ja konekääntäminen lisääntyy entisestään. Oletamme, että lähitulevaisuudessa vihreä siirtymä merkitsee uudenlaisia haasteita ja tarpeita käännös- ja tulkkauslalle.

Haastattelu: Maarit Laitinen
Kirjoittaja on SKTL:n viestintäsihteerinä.

Tekoäly valtaa alaa kirjallisuuden käännoistyössä, mutta pelisäännöt puuttuvat

Tekoäly tunkeutuu myös kirjallisuuden kääntämiseen. Nyt on korkea aika toimia ja luoda alalle yhteiset säännöt uuteen tilanteeseen, sanoo kokenut kääntäjä **Salla Korpela**.

Tekoäly on tämän ajan taikasana. Siitä etsitään pelastusta talouteen ja palveluihin, ja samaan aikaan pelätään – tai toivotaan – koneen korvaavan työtä tekevän ihmisen. Aina teknologian ottaessa jättiharppauksia yritykset ovat ensimmäisten joukossa tutkimassa, auttaako uusi keksintö karsimaan kustannuksia tai kasvattamaan tulosta. Kirja-ala ei ole poikkeus.

Yli sata nimikettä kauno- ja tietokirjallisuutta viidestä kielestä kääntänyt Korpela ei ole teknologian suhteen ennakkoluuloinen. Hän omaksui käännoismuistiohjelman käytön jo kauan sitten ja pitää sitä käteväenä tapana hallita käännettävää tekstiä: ohjelma paloittelee alkutekstin segmentteihin, ja kääntäjä näkee tekstin jatkuvasti käännoksen rinnalla. Sen sijaan nykyiset jälkieditoitavat tulevat konekäännökset eivät hänen mukaansa anna samanlaista

mahdollisuutta jaotteluun ja rinnakkaiseen tarkasteluun. Korpelan mielestä tekoäly ei kykene tuottamaan kirjallisuuskäännöksiä suomen kielellä: ”Suomen kielen hienous, kauneus ja taipuisuus tulee esimerkiksi verbirakenteista, sanajärjestyksestä, lauseenvastikkeista, ja näissä konekäännös ei pärjää ollenkaan.”

Suomalainen kirjallisuus ja keskustelu tarvitsevat edelleen luovaa ihmistä, kääntäjää, välittämään tietoa ja taidetta muista kielistä ja kulttuureista. Voisi kuvitella, että tämä on itsestäänselvyys kustannusalalla, mutta näin ei Korpelan mukaan enää ole. Kääntäjä on joutunut uudelleen tilanteeseen: perinteisen kirjankäännöstyön sijaan häneltä pyydetään tekoälyn ”kääntämän” tekstin jälkieditoimista. Vastikkeeksi tarjottu palkkio on noin kolmasosa normaalista. Työmäärä sen sijaan ei ole vastaavasti pienempi eikä työ helpompaa, päinvastoin: kun kääntäjän tavallisesti käyttämä ohjelma paloittelee tekstin helposti hallittaviin kappaleisiin, tekoälykäännöksen jälkieditointi tehdään suoraan tekstimassaan.

Työn tekoprosessia suurempia ongelmia ovat teoksen luonteeseen ja sitä kautta tekijänoikeuksiin liittyvät juridiset, taloudelliset ja eettiset kysymykset: kirjallisuuden kääntäminen on luova prosessi, josta syntyy teos. Siksi kääntäjällä on paitsi mahdollisuus taiteilija-apurahoihin myös tekijänoikeus kääntämiensä teoksiin – mikä vaikuttaa suoraan tuloihin. Etenkin kirjastolainoista maksettavat lainauskorvaukset ovat merkittävä osa ammattikäntäjän jatkuvaa tulonmuodostusta. Lisäksi taiteellinen työ on vapautettu arvonlisäverosta (Arvonlisäverolaki 45 §).

Mutta mitä tapahtuu teoksen luonteelle ja tekijänoikeuksille, jos kääntäjän rooli muuttuu tekoälyllä generoidun tekstin muokkaajaksi? Ja mitä tapahtuu kääntäjän tuloille, jos koneen ”kääntämät” tuotokset julkaistaan ainoastaan lukuajankapalvelussa e- ja äänikirjoina? Tästä kysymysvyydestä ei tunnu millään taholla olevan vielä kokonaiskäsitystä tai toimintasuositusta.

Korpela on yrittänyt selvittää, miten uudessa tilanteessa olisi viisainta toimia. Ensin pitää myöntää uudentyyppisen toimintamallin ja kirjojen uusien julkaisualustojen olevan jo täällä, sekä se tosiasia, että harvalla kääntäjällä on varaa kieltäytyä jälkieditoitotoimeksiannoista. Korpela itse suostui ensimmäiseen tekoälyavusteiseen käännoistyöhön osin myös uteliaisuudesta. Hän on pohtinut, poikkeako jälkieditoitityö teoksen suomennoksesta, ja jos poikkeaa niin miten. Korpelaa pohdituttaa myös, miten kirja-alan murros vaikuttaa tekijänoikeuksiin ja käännoistyön verokohteluun.

Omalla kohdallaan Salla Korpela on päätenyt siihen, että hänen tekemänsä jälkieditoitinta ei voi rinnastaa luovaan kääntämistyöhön, joten hän on maksanut jälkieditoimistaan teksteistä 25,5 %:n arvonlisäveron. Hän siis maksaa kolmasosaan tingitystä käännoispalkkiostaan neljäsosan arvonlisäveroa. Jos tekijänoikeus- ja kirjastokorvaukset eivät tulevaisuudessa ulotu konekäännösten jälkieditoitintyöhön, pitää kääntäjälle maksettavaa palkkiotasoa korottaa, sanoo Korpela.

Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanaston juristi **Ville Verronen** kommentoi:

”Yleinen näkemys on, että tekijänoikeus ei suoja puhtaasti tekoälyn tuotoksia, sillä ihmisen luova panos uupuu. Teoriassa tekijä voi kuitenkin saada tekoälyluomukselleen tekijänoikeussuojaa, jos tämä on käyttänyt tekoälyä luomisprosessinsa apuna siten, että tekijän omaa panosta voidaan kuitenkin pitää siinä määrin itsenäisenä ja omaperäisenä, että teoskynnys ylittyy (eli ilmaisun hallinta säilyy tekijällä, ei tekoälyllä). Tämän osalta Suomessa ei kuitenkaan vielä toistaiseksi ole olemassa rajanvetoa.”

SKTL:n toiminnanjohtaja **Jenni Kavén** kommentoi: ”Tanskassa kulttuuriministeriö on todennut, että laki ei anna jälkieditoijille oikeutta lainauskorvauksiin. Maan kirjallisuusalan liitot puolestaan ovat todenneet, että konekäännettyjen kirjojen jälkieditoitinta ei tulisi pitää kääntämisenä eikä editoreja pitäisi kreditoida teokseen kääntäjiksi. Suomessa tällaisia linjauksia ei ole toistaiseksi tehty. Kääntäjät ovat käyttäneet luovassa prosessissaan erilaisia työkaluja pitkään, ja joidenkin taustalla voi olla tekoäly ja koneoppimista, kuten vaikkapa oikolukuohjelmissa. On hyvä miettiä, mikä on tekoälyavusteista kääntämistä, mikä taas puhtaasti tekoälyn tuottaman tekstin editointia. Opetus- ja kulttuuriministeriössä laaditaan 2025 kokonaisvaltaista selvitystä kirja-alan tilanteesta. Tekoälyyn ja tekijänoikeuteen liittyvien asioiden tulisi olla osa sitä.”

Tällä hetkellä kirjallisuuden jälkieditoitintoiemiksiantojen tarjoajat ovat enimmäkseen isoja toisissa Pohjoismaissa toimivia kustantamoita, mutta kiinnostusta tekoälyn kustannustehokkaaseen hyödyntämiseen on suomalaisillakin toimijoilla. Suomeksi julkaistavan käännoiskirjallisuuden tilanne on tekoälyn käytön suhteen ainakin vielä toinen kuin muissa Pohjoismaissa. Menestysdekkarin käännois onnistuu Korpelan kokemuksen mukaan oppivalta koneelta uskottavammin tanskasta ruotsiin kuin suomeen. Mikäli haluamme vaalia korkeatasoista käännettä tietojen ja kaunokirjallisuutta sekä tuoda maailmankirjallisuutta jatkossakin osaksi suomalaista kulttuuria, on nyt hyvä hetki käydä yhdessä keskustelua alan tulevaisuuden käytännöistä.

Teksti: Taru Torikka

Kirjoittaja on kulttuuritoimittaja ja Pieni karanteenikirjakerho -podcastin tekijä.

Käännoisteknologian mahdollisuudet ja rajat kirjallisuuden kääntämisessä

Minna Ruokonen (Turun ja Itä-Suomen yliopistot) ja **Leena Salmi** (Turun yliopisto) toteuttivat vuonna 2023 kyselyn, jossa selvitettiin kirjallisuuden kääntäjien käännoistyökalujen käyttöä ja näkemyksiä teknologiasta.

Suurin osa vastaajista (72 henkeä) oli kuullut käännoismuisteista, sanastotyökaluista ja konekääntimistä; neuroverkkokääntimet ja vuorovaikutteiset konekääntimet olivat vieraampia. Vain kymmenkunta vastaajaa käytti käännoismuistia tai konekääntimiä ahkerasti, mutta suurin osa arvioi, että niistä voisi ’joskus’ olla apua kaunokirjallisuuden kääntämisessä. Käännoisteknologian hyvinä puolina mainittiin esimerkiksi monipuoliset hakutoiminnot sekä termien ja nimien kääntämisen helpottaminen. Toisteisten

ilmausten tunnistaminen työkaluilla auttoi vastaajien mielestä sekä huomaamaan tyylikeinoja että välttämään toistoa. Huonojakin puolia nähtiin. Teknologian käyttäminen oli monen mielestä ristiriidassa kaunokirjallisuuden kääntämisen luonteen kanssa: luovuus ja taiteellisuus vaativat hitautta ja käsityötä. Vastaajat miettivät myös, kuka päättää milloin ja miten työkaluja käytetään. Jotkut kaunokirjallisuuden kääntäjät käyttivät käännoisteknologiaa ja näkivät käytössä enemmän hyviä kuin huonoja puolia. Tutkijat arvelivat, että olisi tärkeää herättää avointa keskustelua teknologian käytöstä.

Lähde: Maarit Koponen & Minna Ruokonen: *Tekoäly on täällä – mitä tekee kääntäjänkoulutus?* Mikael, Vol. 17 Nro 1 (2024)



© Into Kustannus / Anna Dammert

Salla Korpela

”Heittää på så sveittin bara yr” – tulkkaus Pohjanmaan kaksikielisissä kunnissa

Pohjanmaan kaksikielisellä rannikolla on useampia kaksikielisiä kuntia, joiden valtuustot hyödyntävät kokouksissaan simultaanitulkkausta. Tulkkauksella halutaan turvata se, että jokainen valtuutettu ja mahdolliset muut osallistujat voivat ymmärtää kokouksessa käydyt keskustelut ja ilmaista itseään mahdollisimman tarkasti kunnan yhteisistä asioista päätettäessä. Vaasassa järjestetyssä SKTL:n kevätkokouksessa 29.3.2025 Vaasan paikallisosaston tulkit jakoivat osallistujille kokemuksiaan erilaisista tulkkaustilanteista valtuustoissa. Tässä avamme aihetta Kääntäjä-lehden lukijoille.

Valtuustojen tulkkauksen käytännöt vaihtelevat kaksikielisten kuntien välillä, ja kunnan kielisuhteet tuovat oman lisänsä tilanteeseen, sillä mikään laki ei suoraan edellytä tai ohjeista valtuuston kokouksen tulkkaamista. SKTL:n kevätkokouksessa paneelikeskustelun moderaattorina toiminut **Heidi Nyblom Kuorikoski** sekä osallistujat **Laura Lindén**, **Satu Heininen** ja **Ida Forsman** ovat kaikki tulkanneet vähintään yhden kunnan valtuustossa.

Laura on simultaanitulkannut Mustasaaren kunnanvaltuustossa siitä lähtien, kun hän aloitti kielenkääntäjän päivätyön, sekä Vaasan kaupunginvaltuustossa jokunen vuosi myöhemmin. ”Onneksi tulkkaus valtuustoissa on jatkunut, vaikka kuntakääntäjän työni vaihtui muuhun. Siitä on ollut apua myös alueen muita toimijoita tulkattaessa.”

Satu on simultaanitulkannut Mustasaaren ja Vaasan valtuustoissa sekä kuiskaustulkannut Vöyrillä, jossa hänellä on vakituinen työ kääntäjänä (kyllä, siellä KAJ:n kotipaikkakunnalla). ”Olen kuiskaustulkannut opetus- ja varhaiskasvatustalokunnassa ja seminaareissa. Valtuustossa ei ole tarvittu tulkkausta minun aikani.”

Ida simultaanitulkkaa pääosin Pietarsaaren kaupunginvaltuustossa yhdessä kääntäjäkollegansa kanssa. ”Meillä tulkkaus kuuluu kääntäjän työtehtäviin. Meillä tulkkauskielet on jaettu niin, että minä tulkkaan suomeen päin ja kollega ruotsiin.”

Heidi on tulkannut Vaasan valtuustossa 2000-luvun alussa, ja työskentelee nykyisin tulkit- ja kääntäjäryhtijänä Kokkolassa. Heidi tietää, että kaksikielisen Kokkolan valtuustossa ei simultaanitulkkausta käytetä. ”Valtuuston kokouksissa kaikki puhuvat suomea. Sen sijaan kaupunginhallitus tilaa usein konsekutiivitulkin paikalle, jos esittelijä tulee Ruotsista tai puhuu englantia.”

Vaasan ja Mustasaaren kunnanvaltuustoissa simultaanitulkkausta on tarjottu 1980-luvulta alkaen. Mustasaassa tulkkaustarve ilmaantui vasta myöhemmin, ja kokousten säännöllinen tulkkaus alkoi vuonna 1995. Sitä ennen



Vasemmalta oikealle: Heidi Nyblom Kuorikoski, Satu Heininen, Ida Forsman ja Laura Lindén.

simultaanitulkkausta oli kokeiltu muutama otteeseen. Vöyrillä tulkkausta on järjestetty aina tarvittaessa, mutta aloitusvuodesta ei ole varmuutta.

Kunnan enemmistökieli vaikuttaa yleensä myös valtuutettujen kielijakaumaan ja tulkin näkökulmasta olennaiseen asiaan – siihen, kumpaan suuntaan tulkit tulkkaa enemmän. Vaasassa enemmistökieli on suomi, ja Vaasassa tulkataan enemmän suomesta ruotsiin kuin ruotsista suomeen. Mustasaassa, Pietarsaassa ja Vöyrillä enemmistökieli on ruotsi, jolloin tulkkaussuunta on pääasiassa ruotsista suomeen. On myös tilanteita, joita ei tulkata.

”Vaasassa ja Mustasaassa (myös Pietarsaassa) on sovittu, että puheenjohtaja vie aina kokousta eteenpäin kaksikielisesti. Vaasassa myös viranhaltijoiden odotetaan esiintyvän kaksikielisesti, joten heidän esityksiään ei siis periaatteessa tarvitsisi tulkata. Olemme kuitenkin huomanneet, että kieliversioiden sisällöt eivät läheskään aina ole identtiset, joten olemme tarkkana ja tulkkaamme useimmiten näinkin puheenvuorot”, Laura kertoo.

Kaikki paneelikeskustelun tulkit ovat tottuneet tilanteisiin, joissa valtuutetutkaan eivät pidä puheenvuoroa äidinkiellään, vaan voivat käyttää toista kieltä vastatakseen toiselle valtuutetulle tai vaihtaa kieltä kesken puheenvuoronsa. Syihin joiden perusteella kaksikielisen valtuuston osallistujat valitsevat käyttämänsä kielen, voi

lukea Gun-Viol Vikin (2016) julkaisusta: *Fullmäktigeför-samlingar i ljuset av språklig växelverkan. Tvåspråkighet i tre fullmäktigeförsamlingar.*

Yksi hankalimpia tilanteita on, kun puhuja vaihtaa kieltä kesken lauseen. Siinä pitää miettiä aika tarkkaan ja nopeasti, mitä on tekemässä, kun joutuu jättämään tulkkauksen kesken yhdellä kielellä, siirtymään toiselle kanavalle ja vaihtamaan samalla toiseen kieleen”, Satu sanoo.

”Meillä on Pietarsaassa käytössä vain yksi tulkkauskanava, joten yhtäkkiset kielenvaihdot ovat hankalia niin meille tulkeille kuin asiakkaillemme. Tulkkauksen kuuntelijan pitäisi tietää, milloin ottaa kuulokkeet pois korviltä ja milloin laittaa ne takaisin, kun kieli vaihtuu. Meillä tulkeilla se vaikeuttaa myös vuoronvaihtoa, koska yritämme pitää kiinni ennalta sovitusta kielijaosta”, Ida kertoo.

Tulkkauksessa yhdistyvät historia, nykyhetki ja tuleva

Pohjanmaa on tunnettu myös monista ruotsin kielen murteistaan, jotka voivat vaihdella kylästä ja kunnan osasta toiseen. Kokouksessa voi tulla vastaan yllättäviäkin aiheita, murreilmaisuja tai kielikuvia. Myös valtuutetun puolue-tausta ja arvomaailma vaikuttavat ilmaisuun.

”Pietarsaaren ’raamattuvyöhykkeellä’ jotkin poliitikot saattavat siteerata puheenvuoroissaan Raamattua, mikä on mielestäni todella haastavaa”, Ida kertoo.

[Laura Lindén](#), viestintäasiantuntija ja kääntäjä yksityisellä sektorilla (2023–); sisältösuunnittelija/copywriter mainosalalla (2017–2023); Mustasaaren kunnan kielenkääntäjä (2008–2017); Maalahden kunnan kielenkääntäjä (2006–2008); Freelance-tulkit vuodesta 2006 alkaen. Opinnot: Vaasan yliopisto 2000–2005, FM pohjoismaiset kielet. Sivuvaineina tulkkaus ja ranska.

[Ida Forsman](#), kielenkääntäjä, Pietarsaaren kaupunki (2013–), tulkkaus sisältyy tehtäviin. Kääntäjä yksityisellä sektorilla (1999–). Opinnot: Vaasan yliopisto 1992–1999, FM saksa ja pohjoismaiset kielet.

[Satu Heininen](#), kielenkääntäjä, Vöyrin kunta (2018–); kielenkääntäjän sijainen Mustasaaren kunta (syyskuu 2024–kesä 2025); freelance-tulkit vuodesta 2021 alkaen.

Opinnot: Vaasan yliopisto 2011–2017, FM ruotsin kieli, sivuvaineina tulkkaus, pohjoismaiset kielet, englanti ja suomi.

”Tietenkin kaikenlaiset paikannimet, luvut ja suoraan paperista luetut puheet ovat haastavia. Puhujat saattavat myös itse keksiä sanontoja tai tehdä tutuista sanonnoista omia versioitaan, niille on vaikea keksiä vastinetta tulkkaamisen lomassa”, Satu jatkaa.

Laura mainitsee kokoneiden paikallispoliitikkojen erikoisuutena myös sen, että he voivat viitata aiempiin sanomisiinsa tai kunnan historiassa tehtyihin päätöksiin. ”Välillä puheissa saatetaan viitata esimerkiksi Mustasaaren kunnan historiikkiteoksen otsikkoon *Ett vrängt och svårt folk*. Historiikki on käännetty suomeksi, mutta ”nurja ja vaikea kansa” ei välttämättä ensimmäisenä tule mieleen.”

Kaikissa kunnissa tulkit saavat kokouksen esityslistan molemmilla kielillä etukäteen, joko tulostettuna tai sähköpostitse, mutta tulkkauskopissa voi myös odottaa viime hetken yllätyksiä.

”Joku voi tuoda puheen kaksi minuuttia ennen kokouksen alkua, siitä on vaikea ehtiä hahmottaa, mistä on kyse. Usein kyse on aloitteista ja puheista, jotka aiotaan lukea ääneen suoraan paperista”, Ida kertoo.

Valtuustojen kokoukset voivat kestää normaalista parista tunnista jopa yhdeksään tuntiin, jos käsiteltävänä on kunnan talousarvio.

”Viimeksi Mustasaaren budjettikokouksesta selvittiin kolmella tulkilla. Yksi tulkkasi koko kokouksen ja toisen tulkin työpäivä jaettiin kahdelle”, Satu muistelee.

Pietarsaassa tulkkauksesta huolehtivat vain kaupungin kääntäjät, joten sijaisen saaminen on hankalaa.

SKTL:n kevätkokouksessa järjestetyn paneelin yleisössä oltiin kiinnostuneita myös siitä, ovatko kunnat alkaneet pohtia tulkkien korvaamista tekoälyyn perustuvilla ratkaisuilla. Vielä kukaan tulkeista ei ollut saanut kyselyä tästä. Aika näyttää, mihin suuntaan tulkkaus valtuustoissa kehittyi.

”Työ on antoisaa ja totta kai sen toivoo jatkuvan. Tällä hetkellä kokoukset videoidaan ja striimataan, mutta yleisö voi kuunnella tulkkausta vain lehtereille asennetuilla kuulokkeilla. Koronan aikaan Vaasassa kokeiltiin myös tulkkauksen striimaamista etäosallistujille. Siksi todennäköisin kehitysaskel voisi olla, että tulkkaus pyritään tarjoamaan kaikille kuntalaisille kotikatsomoihin. Siitä on tehty tänä keväänä valtuustoaloitekin”, Laura kertoo.

Teksti: Vaasan paikallisosaston toimikunta

Otsikko on KAJ-yhtyeen sanoituksista.



Oikeustulkki toimii tuomarin oikeana kätenä

Kääntäjä-lehden edellisessä numerossa (2/2025) tuotiin lyhyet terveiset Ljubljanassa huhtikuussa pidetystä eurooppalaisen oikeustulkki- ja oikeudellisten kääntäjien järjestön eli EULITAn jokavuotisesta tapahtumasta. Tässä jutussa käydään tarkemmin läpi oikeustulkki- ja oikeudellisten kääntäjien järjestön eli EULITAn jokavuotisesta tapahtumasta. Tässä jutussa käydään tarkemmin läpi oikeustulkki- ja oikeudellisten kääntäjien järjestön eli EULITAn jokavuotisesta tapahtumasta. Tässä jutussa käydään tarkemmin läpi oikeustulkki- ja oikeudellisten kääntäjien järjestön eli EULITAn jokavuotisesta tapahtumasta.

Järjestöissä on voimaa!

Slovenian kääntäjien ja tulkkiyhdistys DPTS on onnistunut siinä, mistä moni eurooppalainen oikeustulkki unelmoi. Yhdistyksellä on tiiviit yhteydet sekä maan oikeuslaitokseen että tiedeyhteisöön, ja näiden kolmen edustajat järjestävät yhdessä koulutusta ja osaamisen kehittämistä niin tulkeille kuin muillekin toimijoille.

Slovenian asukasluku on noin kaksi miljoonaa. Sloveenin lisäksi maassa puhutaan muun muassa italiaa, kroatiaa, unkaria ja serbiä. Väestön ja sloveenin kielen pienuudesta huolimatta, tai ehkä juuri sen ansiosta, Sloveniassa on turvattu EU-direktiivin mukainen oikeustulkkaus ja oikeudellinen kääntäminen sekä pätevien osaajien saatavuus esimerkillisesti.

Kuten Suomessakin, Sloveniassa voi erikoistua oikeustulkkaukseen ja saada oikeustulkin auktorisoinnin. Oikeustulkki- ja oikeudellisten kääntäjien järjestön eli EULITAn jokavuotisesta tapahtumasta. Tässä jutussa käydään tarkemmin läpi oikeustulkki- ja oikeudellisten kääntäjien järjestön eli EULITAn jokavuotisesta tapahtumasta.

Oikeustulkki- ja oikeudellisten kääntäjien järjestön eli EULITAn jokavuotisesta tapahtumasta. Tässä jutussa käydään tarkemmin läpi oikeustulkki- ja oikeudellisten kääntäjien järjestön eli EULITAn jokavuotisesta tapahtumasta. Tässä jutussa käydään tarkemmin läpi oikeustulkki- ja oikeudellisten kääntäjien järjestön eli EULITAn jokavuotisesta tapahtumasta.

DPTS järjestää seminaareja joustavasti ja ottaa vastaan jäsenten ehdotuksia sekä aiheista että kielipareista. Seminaareja järjestetään noin kerran kuussa, ja niitä tarjotaan sekä lähikoulutuksina että etänä. Tällä hetkellä seminaarikohtainen osallistumismaksu on 50 euroa jäsenille ja

70 euroa muille kuin jäsenille (opiskelijat 25 euroa). Yhdistyksen hallituksen jäsenet ovat ottaneet tehtäväkseen kouluttaa seminaareissa. Lisäksi kouluttajina toimivat oikeuslaitoksen edustajat, yliopistojen opettajat ja tutkijat sekä muiden maiden kokeneet oikeustulkkit.

On selvää, että Sloveniassa oikeustulkeilla ja oikeudellisilla kääntäjillä on vahva ammatti-identiteetti ja kollegiaalinen verkosto. DPTS onnistui järjestämään kattavan ja mielenkiintoisen EULITA-konferenssin. Yhdistyksen puheenjohtaja **Lea Burjan** ja hänen kollegiansa ovat rohkaiseva esimerkki siitä, miten motivaatio ja ammatilleen omistautuminen voivat innostaa meitä tulkkeja ja kääntäjiä osaamisen kehittämiseen ja olemaan ylpeitä ammatistamme.

Simultaanitulkkauslaitteet ja sujuvat etäyhteydet toimivat tulkin oikeana kätenä

Lotta Hellstrand piti etäluennon Helsingissä 9. toukokuuta 2025 järjestetyssä oikeustulkkauskokouksen ajankoh- taisseminaarissa. Hellstrand on Ruotsin auktorisoitujen oikeustulkki- ja oikeudellisten kääntäjien järjestön eli EULITAn jokavuotisesta tapahtumasta. Tässä jutussa käydään tarkemmin läpi oikeustulkki- ja oikeudellisten kääntäjien järjestön eli EULITAn jokavuotisesta tapahtumasta.

Ruotsissa monissa tuomioistuimissa on saliteknikkaan kytketyt simultaanitulkkauslaitteet ja etätulkkauslaitteet. Läsnaolotulkkauskokouksissa tulkit istuvat istuntosalissa, puhujien ääni tulee heille kuulokkeisiin ja tulkit tulkkaavat mikrofoniin kuulijoille, joilla on omat kuulokkeet. Etätulkkausta varten on rakennettu erilliset tilat ja tekniikka, joiden avulla tulkit voivat tulkata simultaanisti toisella paikkakunnalla olevaan tuomioistuimeen. Yleisenä oikeustulkkauskokouksen periaatteena on, että pidemmissä istunnoissa on kaksi tulkkiä kieliparia kohti.

Rättstolkarna on onnistunut saavuttamaan hyvän keskusteluyhteyden tuomioistuinten kanssa, ja uusia oikeustaloja rakennettaessa tai kunnostettaessa on osattu suunnitella ja rakentaa tulkkauskokoukseen soveltuvia huoneita ja teknisiä ratkaisuja. Järjestöä on kuultu jo suunnitteluvaiheessa, mikä on mahdollistanut toimivat ja kustannustehokkaat tulkkauslaitteet uusissa käytössä otettavissa tiloissa.

Suomessakin voisimme pyrkiä kehittämään tuomioistuinten fyysisiä puitteita siihen suuntaan, että tulkkauslaitteet integroitaisiin saliteknikkaan uusia tiloja rakennettaessa ja vanhoja kunnostettaessa. Suomessakin voisimme pyrkiä kehittämään tuomioistuinten fyysisiä puitteita siihen suuntaan, että tulkkauslaitteet integroitaisiin saliteknikkaan uusia tiloja rakennettaessa ja vanhoja kunnostettaessa. Suomessakin voisimme pyrkiä kehittämään tuomioistuinten fyysisiä puitteita siihen suuntaan, että tulkkauslaitteet integroitaisiin saliteknikkaan uusia tiloja rakennettaessa ja vanhoja kunnostettaessa.



EULITA-konferenssin paikallisena järjestäjänä toimi tänä vuonna Slovenian kääntäjien ja tulkkiyhdistys DPTS.

Ruotsissa Kammarkollegiet-virasto on ottanut vastuun sekä oikeustulkki- ja oikeudellisten kääntäjien järjestön eli EULITAn jokavuotisesta tapahtumasta. Tässä jutussa käydään tarkemmin läpi oikeustulkki- ja oikeudellisten kääntäjien järjestön eli EULITAn jokavuotisesta tapahtumasta.

Monissa muissa maissa ihailaan Suomen tämänhetkistä oikeustulkkauskokouksen kilpailutusta. Vaikka nykyisessäkin kilpailutuksessa on omat valuvikansa ja haasteensa, suurena vahvuutena nähdään se, että yksittäinen tulkki voi halutessaan osallistua kilpailutukseen ja tulla valituksi sopimustoimittajaksi ilman välikäsiä, ja että palveluntarjoajiksi haetaan ensisijaisesti rekisteröityjä oikeustulkkeja.

On hyvä muistaa, että ammattimainen tulkkaus ja toimivat tulkkausjärjestelyt sekä parantavat tulkattavien henkilöiden oikeusturva että sujuvoittavat oikeusviranomaisen työtä. Kuten kokenut asianajaja **Kaarle Gummerus** totesi maaliskuussa 2025 MTV3:n haastattelussa: laadukas tulkkaus ei ole kuluerä, vaan se päin vastoin säästää poliisin ja oikeuslaitoksen kokonaiskustannuksia. On tärkeää, että kielistä ja kulttuureista innostuneet nuoret uskaltavat jatkossakin lähteä opiskelemaan kieliä ja hakeutuvat tulkeiksi ja kääntäjiksi. Yhteistyön ja vuoropuhelun avulla voimme parantaa entisestään ammattitulkki- ja oikeudellisten kääntäjien työtä.

Samassa haastattelussa Gummerus muistutti, että tulkkaus on parhaimmillaan niin sujuvaa, että tulkin läsnäolo ikään kuin unohtuu. Ergonomisissa työolosuhteissa ”tuomarin oikea käsi” tuottaa jouhevaa tulketta ja on erottamaton osa oikeudenkäynnin kokonaisuutta.

Teksti: Pia Leppälä

Kirjoittaja on SKTL:n tulkkiyhdistyksen puheenjohtaja ja liiton EULITA-edustaja.